במלאות חמשים שנה להירצחו של י. ח. ברנר, החליטה הנהלת משכן י. ח. ברנר וחבריו בשיתוף עם ארכיון העבודה להוציא מחדש את חוברות „המעורר" שהופיעו בלונדון בעריכת ברנר בשנים 1907/1906.

חוברות „המעורר" בהופעתן היו תופעה מיוחדת בשנות המשבר בתנועה הציונית ובספרות העברית. בירחון זה ליכד ברנר את חבריו, סופרי זמנו, שנאבקו עם הגורל היהודי וביקשו לשנותו. ב„המעורר" ניתן ביטוי לחתירתם של בני הדור ושל אנשי העליה השניה לחיי עבודה ולתקומת האומה על אדמתה.

בהביאנו את חוברות „המעורר" בהוצאתנו המחודשת נביא את קריאתו של ברנר אל האחרונים על החומה בסיסמתו:

כי לעוררך אחי אני בא.
שאל בן־אדם אי הדרך אי?

הנהלת משכן י. ח. ברנר וחבריו

ארכיון העבודה

נתיסד ע"י אגודת „דוברי עברית" בלונדון.

שנה ראשונה. חוברת א' ינואר 1906.

המעורר

(פעם בחודש, הוצאת „מסדה")

התכן:

החוברת השניה תופיע בדיוק ביום הראשון לפברואר. התוספתא המיוחדת תכיל י"ח עמודים.

בדפוס של י. נרודיצקי, 48 מייל ענד רויד, לונדון.

אל הקורא:

ראה, הנה החיים והמות של כלי-מבטא זה בידיך הם נתונים. ברצותך — והנה יתרחב, ישגשג וישתרג באיכותו ובכמותו, וברצותך — יבל, יקמל ויתכמש והיה כלא-היה. שליט יחידי הנך!...

וראה, אין „המעורר" בא בפרוגרמות והבטחות, אינו מדבר לא על „צורך" ולא על „יכולת", וגם לא על הסרון שאינו מרגש. יש פה איזה תשוקה לברא ולהוליד איזה יציר ספרותי הדש, וישנה גם אמונה שיעלה לברא אותו ושבקרב הימים יפכה איזה זרם חיים חדש בלבו של הקורא העברי. עוד דבר: בעמקי הלב מקננת בטחה עורת, כי אותו הזרם יעבור את הגבול הצר שלנו ויפלם לו נתיב גם לגבולות אחרים של עמנו. זהו הכל.

— „מהו אותו היצור החדש, שאתם אומרים לברא? מה שמו כי נדע?" — אין אנו רוצים לקרא בשם לדבר שלא ראה עדיין אור חלד. כך היא דרכה של יצירה: בתחלה מתרקם איזה דבר בעמק הלב, בחשאי, בסודי-סודות, ואחר-כך באים לרוב אחרים וקוראים שמות ועושים אטיקטות..

וטבע הדברים מחייב, שבחוברת זו לא נתגלם עוד הרבה מן החדש, וגם בחוברת הבאה לא יתגלם עוד הרבה. הדבר, מאמינים אנו, יעשה לאט, לאט...

וממשמע ש„המעורר" יהיה לאי, למצודה בודדה של מספר אנשים עברים; של אלה הרחוקים זה מזה מרחק-יה, ורק דבר אחד מאחדם ומאגדם — יום מחר.

וזהו הפלא: אף על פי שכל אלה הכחות הצעירים הם קונקורנטים נלהבים ועזים בנוגע לאותו „יום מחר" וכל אחד ואחד חפץ למשל בו דוקא ממשלה אוטוקרטית, — בכל זאת הם מתכנשים בצותא חדא, מדברים בנחת ובענוה, אין גם בחם והתלהבות, ואין פריץ ואין צוחה...

אכן הדשה עשה אלהים בקרב האדם!

וכל החלומות האלה, וכל החיים הללו בידיך, הקורא, נתנו. אנא, הזהר בחיים מתהוים...

היצלח חפצנו בידינו? התאות להפיץ את העלים האלה בין טובי מכיריך? התקרא אותם אתה בתשומת-לב?...

התבוננו נא! על פי טעות הדפוס נתחלפו העמורים וצריך לקרא כסדר הזה: אחרי עמוד 19 — עמוד 23 ולפני ע' 24 — עמוד המתחיל „ביביוגרפיה".

מרומא לירושלם.

(רשימות.)

השנה שנת ארבעים וארבע לפני ספירת הנוצריות והיום ימי אידיהן של ירח מרטיוס; העיר של שבעת־השפיים במרקחה, כסיר מצולה, כאספה של יהודים. היום הזה יחקק לזכרון בלוחות הקורות של רומא, בדברי ימי התבל כלה. גאיוס יוליוס ציזר, זה „בחיר העם", זה שר־הצבא, אשר המוני רומא, אלה עליזי־מלחמה מעודם, קדמו את פניו לפני חדש ימים בתרועת־נצחון, מת. לא מת, כי אם הומת, נהרג. ברוטוס, ידידו „היושב בסתר לבבו", ברוטוס, ישר־הרוח והפטריוט הנלהב, רצחו היום — בבית מועצות הסינטורים — נפש. כחץ מקשת כה עפה השמועה ממקום המעשה ותרץ דרך חלונות ופתחים בכל Urbs Roma ותקח את הקו והמחוגה מידי חרש־עצים ואת המרצע מיד הרצען ותעורר את אזרחי רומא בחוצות, בשוקים ובכל כבר פנוי, למען שמוע מה ידובר בהמאורע, למען הקשיב ל„דעת הקהל" ולהשתתף גם כן מניה־וביה בהכרה ושלא בהכרה בבריאת יצור מדיני זה, שהוא, כמו שאומרים, ראי נאמן למערכות לב העם. ביחוד ינהרו המונים־המונים אל הפורמא (Forum) במקום ברוטוס, „רוצח ציזר," עומד ומקהיל קהלות ונותן דין וחשבון על פועל כפיו לפני העם, השופט העליון ברומא. בדברים קצרים, בהירים, חרים, מלאים מרץ, בטחה ורוח רומאי, הוא מביא את השומעים במעוף־עין לתוך תוכה של הרפובלמא; חושף הוא לפני עיני רוחם את ה„בשל־מי? ובשל מה", אשר תחתם כרע, נפל ציזר: ירא העם וישפוט. לא היתה פה שום קנאה והחרות פרטנית. איש לא חפץ להתנשא על ידי נפילתו של ציזר. „אם ישנו פה עמנו איזה ידיד ארוק של ציזר, לו אני אומר, כי אהבתו של ברוטוס לציזר לא היתה פחות אדוקית מאהבתו הוא. והיה אם ישאלני, מפני מה קם ברוטוס על ציזר, זאת היא תשובתי — לא מפני אשר אהבתי את ציזר פחות כ"א מפני שאהבתי את רומא יותר", היו נמוקים צבוריים, כלליים. אכן גדלותו של ציזר עדיין לא הלכה דרבים עקלקלות. אבל כי איש אחר היה לכח ענקי כזה – עובדא נריהא

זו כבר הביאה חתת בלב אוהבי־העם ודואגי־לחופשו. אם מים רבים אדירים במקום אחד, הרי אפשר שיעבירו ויהפכו ארץ. מי שעיניו בראשו מקדים לבנות סכר. זריזים מקדימים לחסום בפני שלהבת. באתונא, משגב הדימוקרטיה, מחייבים בשביל זה חובת גלות את האנשים הגדולים ביותר־אין נחיצות כי יחטאו ויפשעו. די כי הם מצוינים ביותר. די כי הם מגביהים אבר כנשרים. די כי כבר רכשו להם ששת אלפים מתנגדים; כי כבר הזמינו להם ששת אלפים שברי כלי חרס. הגלות, כלכם יודעים, קשה ממות. אין משפט לגר. איש כי יאלץ לעזוב את ארץ מולדתו והיה לעבד בארץ נכריה ואשת חיקו תחזיק בפלך ותהיה לשפחה חרופה ולשואבת־סים. מי מכם יבחר בגלות, בעבדות מבמות? (קולות קוראים: לא! לא!) הה, ידידים יקרים, מה טוב היה לו יכלנו לבער את הרוח המלא־רהב של ציזר — אותו הרוח ששאף לשררה, להתנשאות בלי גבול ומצרים — מבלי לנגוע גם בגופו. אבל, חבל! אין שתי רשויות אלו נפרדות. נאלצנו לאבד את חיי ציזר, כדי לאבד גם את רוחו. „הגידו, רומאים! האם הייתם בוחרים, כי ציזר יחיה ואנו כלנו נהיה לעבדים משוללי־חופש או כי ציזר ימות ואנחנו נהיה בני־חורין? באשר ציזר אהבני אני בוכה לו; באשר הצליח בכל מעשיו, אני שש על זה; באשר היה בלי חת, אני מוקירו ומכבדו; אולם באשר שאף לשלטון, לכבוד בלי מצרים, הרגתיו. הרי דמעות חלף אהבתו, שמחה בשביל נצחונותיו, כבוד בעבור אומץ־רוחו ומות בגלל רהבו".

הדברים האלה שיצאו מלב אחד מטובי הרומאים ושהיו ערוכים לפי הרוח הרומאי מצאו הד מלא בלבות השומעים. עיניהם נוצצות ניצוצי הבנה והסכמה, ידיהם מתנשאות למחיאת כפים ארוכה ובלתי פוסקת וקריאות „יחי ברוטוס" ממלאות את חלל האויר.

אזרח א׳: נוליך אותו לביתו בתרועת־נצחון.

אזרח ב׳: נציב לו מצבת זכרון אצל אבותיו הגדולים.

אזרח ג׳: יהי הוא ציזר.

אזרח ד׳: בברוטוס נכבד את החלק הטוב של ציזר.

אזרח א׳: ובכן נוליך אותו בתרועה הביתה.

אבל ברוטוס אינו נותן להם ללוותו. יחידי הוא הולך הביתה ומרק אנטוניוס עולה על הבימה.

אנטוניוס: ידידי, רומאים, אזרחים! השאילו לי את אזניכם; אני בא לקבור את ציזר, לא להללו. הרע שבני אדם עושים, קיים גם אחרי מיתתם; הטוב יקבר לעתים קרובות עם עצמותיהם. יהי נא כן גם עם ציזר. ברוטוס הנכבד ספר לכם, כי ציזר היה מלא־רהב: אם הוא היה

כדבריו, הרי זה היה פושע איום; ואיום היה גם עונשו של ציזר בעבורו. פה, בקבלת רשות מאת ברוטוס וחבריו — כי ברוטוס הוא איש ישר; הם כלם, כלם אנשים ישרים — אני בא לדבר אצל ארונו של ציזר. הוא היה ידידי, שמר אמונתו לי: אבל ברוטוס אומר כי הוא היה מלא־רהב, וברוטוס הוא איש ישר. הוא הביא כמה שבוים לרומא, אשר כסף פדיונם מלא את אוצרות הצבור. האם בזה היה ציזר מלא־רהב? כשעניים צעקו, ציזר היה בוכה: השחצנות, כמדומה, עשויה מחומר יותר קשה. אולם ברוטוס אומר, כי היה מלא רהב וברוטוס הלא הוא איש ישר. עיניכם ראו, כי שלש פעמים הושטתי לו כתר מלכות ושלש פעמים מאן לקבלו. האם היתה זאת רדיפה אחרי השררה? אולם ברוטוס אומר כי רדף אחרי השררה וברוטוס הוא בלי ספק איש ישר.

אינני מדבר לסתור מה שברוטוס דבר. אבל הלא פה עלי לדבר מה שאני יודע. אתם כלכם אהבתם אותו לפנים, לא בלי סבה: ואיזו סבה מונעת אתכם עתה מלהתאבל עליו? הוי, משפט! ברחת לחיות טורפות ובני אדם עזבו את בינתם.— שאוני נא עד אורגיעה; לבי מונח פה בארון יחד עם ציזר ואני נאלץ להפסיק רגע.

אזרח א׳: דומה אני, כי הרבה אמת בדבריו.

אזרח ב׳: כשתעיין היטב בדבר — עול גדול נעשה לציזר.

אזרח ג׳: האומנם, אדוני? ירא אני, כי איש רע ממנו יקח את מקומו.

אזרח ד׳: השמת לב לדבריו? הוא מאן בהכתר, הרי שלא היה שחצני.

אזרח א׳: אם ימצא כי כן הוא, אז איזה אנשים ישלמו מחיר גבוה.

אזרח ב׳: נפש עניה! עיניו אדומות מבכי.

אזרח ג׳: בכל רומא אין לך אדם יותר נכבד מאנטוניוס.

אנטוניוס: עוד אתמול היתה מלה מפי ציזר יכולה להתיצב כנגד עולם מלא והיום הוא מוטל כאן ואין מי כה נקלה לחלק לו כבוד. הוי, אדוני! אם אמרתי לעורר בכם רגשות משטמה ועברה, הייתי עוין בזה את ברוטוס, הייתי עוין את קסיוס, שהם, כמו שכלכם יודעים, בנים וישרים. לא, אין אני חפץ להאשימם. מוטב לי להאשים את המת, להאשים אותי ואתכם מלהאשים אנשים ישרים כאלה. אולם בידי חתיכת קלף חתומה בחותמו של ציזר; אנכי מצאתיה בחדרו, וזהי שטר צואה שלו: אם היו שומעים את תוכן צואה זו — בבקשת סליחה, אין בדעתי להקרותה לפניכם — היו הולכים ומנשקים את פצעיו של ציזר המת, היו מטבילים את מטפחותיהם בדם לבו, היו מבקשים שער משערותיו לזכרון עולם ובמותם היו מנחילים שערה זו להבאים אחריהם כמו שמורישים הון עתק.

אזרח ד׳: אנו רוצים לשמוע את צואתו: הקריא אותה, אנטוניוס.
כלם: אנו רוצים! אנו רוצים! אנו רוצים לשמוע את צואתו של ציזר.
אנטוניוס: אורך־רוח, ידידים יקרים, אין אני רשאי להקריתה; לא טוב הוא, כי תדעו איך ציזר אהב אתכם. אינכם עצים, אינכם אבנים, אלא אנשים; ובתור אנשים אם תשמעו את צואתו של ציזר, אזי תבעיר בכם שלהבת, תסיך עליכם רוח עועים: טוב שאינכם יודעים כי הנכם יורשיו; כי אילו ידעתם, הה, מה היו תוצאות הדבר! —
אזרח ד׳: קרא את הצואה; אנו חפצים לשמוע אותה: עליך לקרוא לנו את הצואה, צואתו של ציזר.
אנטוניוס: הוו מתונים. מעט אורך־רוח. שגגה היתה מצדי להזכיר את הצואה. ירא אני כי בזה אני מותח קו של האשמה על האנשים הישרים, אשר חרבותם בתקו את ציזר.
אזרח ד׳: אלה הם בוגדים: „אנשים ישרים".
כלם: הצואה! הצואה!
אזרח ב׳: הם בני־בליעל, רוצחים: קרא את הצואה.
אנטוניוס: רוצים אתם אפוא לאלצני לקרוא את הצואה? אם כן עשו מעגל מסביב לגופו של ציזר ותנו לי להראות לכם את בעל־הצואה. האם ארד מעל הבמה? האם רוצים אתם לתת לי רשות?
כלם: בוא הנה.
אזרח ב׳: רד.
אזרח ג׳: רשות נתונה לך.
אזרח ד׳: מעגל; עמדו במעגל.
אנטוניוס יורד מעל הבימה, מתיצב אצל מטתו של ציזר ומראה להם את אדרתו רטובת-דם. זאת האדרת שלבש ציזר בפעם הראשונה בערוב יום קיץ אחד, אחרי נצחו ביום ההוא אויב קשה. דרך אדרת זו, הוא אומר, דקר ברוטוס, רע־כאח, וכאשר השיב אחור חניתו, אז דמו של ציזר פרכם אחריה כאלו התפרץ החוצה להוכח אם באמת ברוטוס אתא וטרף אבבא באופן משולל ידידות כזה: „שפטו, הה אלים, איך ציזר אהב את ברוטוס!" דקירתו מחצה יותר מדקירות כלם; כי כאשר ציזר ראה אותו דוקר, אז יותר משעשתה החנית עשתה ונצחה כפיית הטיבה, הקשה מזרועות בוגד, ואז נשבר לבו הגדול; אז הליט את פניו באדרתו ויגוע. כה נפל ציזר. „הוי, איזה נפילה, אזרחים! אז אנכי אתם, כלנו נפלנו מטה, מטה בעת אשר בגד בוגדים פרח ויש־גשג למעלה לראש. כעת אתם בוכים ואני דומה כי אתם מרגישים רגשות חמלה: אלה הן דמעות עדינות! אבל, נפשות יקרות, על מה אתן בוכות בראותכן רק את תלבשתו של ציזר קרועה

ושסועה? הביטו הנה, פה הוא מוטל בעצמו, מוטל מתבוסס בדמו". ועוד הפעם מוכיר אנטוניוס כי לא בא, חלילה, להצית בהם אש הנקמה ולעורר אותם לגמול ושלם. אלה שעשו זאת הם נבונים וישרים. בוראי יש בידם חבילות של טענות ומענות. אינו בא לגנוב את לבב השומעים. אינו דברן כמו ברוטוס; הוא מדבר בפשטות, בלי מליצות, בלי חדוד, בלי ערמה ושפת נאמנים. „אני מספר לכם מה שכלכם יודעים; אני מראה לכם את פצעיו של ציזר, אלה פיות אלמות, אמללות, ומבקש מהם כי המה ידברו במקומי. אולם אם אָנכי הייתי ברוטוס, וברוטוס היה נהפך לאנטוניוס — אנטוניוס זה היה מטיל סער ברוחכם והיה שם לשון בכל פצע ופצע של ציזר, שהיו מביאות גם את האבנים של רומא להתקומם ולהלחם.

כלם: אנו רוצים להלחם.

אזרח א': נשרוף את ביתו של ברוטוס.

אזרח ב': חושו, איפוא! בואו ונחפש את הקושרים.

אזרח ג': הביאו אש.

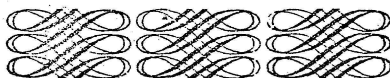
אזרח ד': שבור ספסלים.

אזרח א': שבור דלתות, חלונות, הכל.

* * *

זה היה ארבעים וארבע שנה לפני ספירת הנוצרים. (כשאני אומר „זה היה", אני מתכון בזה אל המאורעות בהארתו של הפסיכולוג היותר גדול של הקולטורה האירופאית: ויליאם שקספיר.) ואנו מונים היום שנת אלף ותשע מאות וחמש. הם — אימפריום רומנום, גוי צו־צו, פטיש כל הארץ, „איין פאָלק אין וואַפּפען", כפתגם הגרמני. ואנחנו — כנסת־ישראל, דוויה וסחופה, נודדת בגוים ומרמס לכל עובר. ובכל זאת, מה רב השויון! שמה, כמו אצלנו, תקופת המעבר מחיי שנות מאות להתפתחות חיים חדשים. שמה שלשה אנשים עיקריים: ציזר, ברוטוס ואנטוניוס. ואצלנו: הרצל, אוסישקין וזנגויל. שמה סביבת השלשה: סינט, ריפובליקה ציצרו, אָקטאויאנוס, אנשים ממדרגה שניה ושלישית — והעם. ופה: קונ־גרס, ארץ־מולדת, עתונות, לוצין וולף, אנשים ממדרגה שניה ושלישית— והעם! (עוד יבוא)

י. רדלר.

מכתבים לרוסיא.

לספר ולתאר לכם, אַחי, את כל הנעשה עתה בתוככם, כמדומני שאין בזה צורך. הן כלכם, כלכם לא רק שומעים, אלא גם רואים האבדן המחפיר של רבבות נפשות קרובות, חיות, מרגישות, שואפות, מיחלות, חפצות בנשימה, בטובה, בעונג; כלכם, כלכם לא רק יודעים, אלא גם רואים את נהרי נחלי הדם שלא נקרשו עדיין, האברים הרקורים והשסועים שלא ניתנו לקבורה ואלפי הקברים שעפרם תחוח עדנה; עיני כלכם, פני כלכם מעידים על הכליון שאין דוגמתו ורגלי כלכם עומדות, עומדות ממש, על מכתת החרבן שאין דוגמתו, החרבן הנמשך, החרבן של שכול ואלמון, של יתמות ואימה, של רעב ועירום בראש כל חוצות.

יתר על כן. בשעה שאדם, אשר לבו עוד לא מת בו לגמרי, מתחיל בכל זה, הרי בהכרח לשונו תרבק לחכו וכלמת-נצח תאחזהו כלו להמשיך את מדברו, שהרי איך שינדנד את שפתיו — איזה סימן של רוח חיים יהיה בזה, ורוח חיים עתה — היש לך חרפה יותר גדולה מזו? רוח-חיים עתה, בזמן הזה, בזמן שצריך... שצריך... אין איש יודע מה צריך.

פונה אתה מסביב ורואה, כי למרות הכל, הארץ לא הוכתה בתמהון, הירח לא נדם והחמה לא נשמה, והכל, הכל, ואתה בעצמך, עושים את כל צרכיהם, בשעה שהכל, הכל היה צריך להפסק, הכל, הכל אבד ערכו, הכל, הכל נהפך לצחוק-סמאל — ונשמתך טובעת במים עכורים...

הסופרים, העתונאים והעסקנים השונים — לא, לא על אלה שאינם שמים את לבם כל עיקר ל„העסק הלז" ישתומם הרוח שבאנוש; להפך, מוזרים, יותר מוזרים, הם אלה, אשר המוראים שאין אחריהם כלום משתמשים להם לזבל, לשבח בו את שדותיהם, להרבות את האנרגיה בעבודתם ולהפרות את כח חייהם...

„קאמפף, קאמפף, קאמפף."

ואָמרת לנפשך אז: דומי! הלא בכל מה שתביעי — לא יאָמר כלום; הלא בכל דבריך הרבים לא יהיה אותו הדבר, שאותו, ורק אותו, אולי כדאי להגיד; הלא איך שיהא כתוב — יהיה הכתוב פרי האסון, פרי האסון... על כן, נפשי, מוטב לך שתבואי בצור, שתטמני בעפר, לגמרי, לחלוטין.. הגיעה השעה האחרונה של קבורת-נשמות!

ואולם חלש הוא ילוד-האשה, חלש. ירא הוא את פני אי-החיים. ירא הוא את הדממה העבה. ואני פותח את פי ומדבר אליכם, אַחי, אליכם — וממרחק.

והיתוש המכלה היושב במעמקי נדמה לרגע; ואני משלה את נפשי: אולי יש באמת דברים אשר אני מרחק איטיב לראות מהם... בכל אופן, יוכל היות, כי מפני זה שהנני מרחק, עדיין אני מכשר לדבור... איך שיהיה, כל זמן שלא נאלמו שפתי...

לא, לא „עצות" ! לא עצות מפי זה שאת נפשו המליט לאלה אשר בתוך ההפכה —

ואף לא נחומים! תיבש הלשון המנחמת! אין תנחומין לנו לעולם. אין תנחומין ואין שכחה אחרי כל אלה. הכל עושים בנו שפטים. הכל מוכנים ומזומנים בכל עת ובכל שעה לעקרנו מן העולם. נערינו החלשים נשמדים טרם יספיקו להרים את ידיהם הרזות להאהיל על פניהם. מיתה עקומה, מיתת חתולים נחנקים, ימותו ילדינו הרכים. ענויי־תפתה מעוררת הנחמה, ענויי־תפתה וגעל־נפש מעוררת גם הקריאה, שכלה קהות־קהות: ממון לכלי־זין! אל הנשק!

הבונד, הבונד! אמיץ הוא הבונד, תקיף הוא הבונד! ונוחי־הנפש שבמערב, משלנו ושלא משלנו, אשר בלב דשן יהגו — הראשונים על ספוקו של אותו הרגש, שגם בקצתי אינם מודים, והאחרונים על חבתם היתירה לעם הנרדף, רואים חובה לעצמם לספר בשבח הבונד, שהוא, הוא זקף את קומת ה„יהודים", שהוא הוא „יוצא ירך החשמונאים והמכבים", שהוא המציל את כבוד בית ישראל...

עלובים הם הס.־ס.—ים השונים המתקנאים בירכה זו של ה„אורגניזציה היחידה"; כסילות היא גם מצד אחרים להלחם בה. כפיפים־מרימי־ראש הם בחורי־ישראל, אמללים הולכי בטל הם בחורי ישראל, נרגשים עקומי־המח הם בחורי ישראל, ומרגשות מהופכים ומאפס מעשה, הם נבונים תמיד, לצורך ושלא לצורך, לקרוא קריאות שונות, להפקיר את נפשם האמולה ולאמר „קשר, קשר". כן, הבונדיסטים בחורי ישראל נינהו. אולם הבונד כשהוא לעצמו עם מרכזיו בשויצריה ובשאר מקומות — מה לכל אלה ולכהני־מודעית?! הסתדרות להתקומם נגד „שלטון הבורזשואזיה היהודית"? — יהי מארקס עמהם! ואולם גבורי־ישראל? אנשים אשר צער עמם נגעה עד נפשם, אשר חיי אומתם וכבודה לנגד עיניהם, אשר יסורי אחיהם ונאקתם יעלו באזנם? מתי ובכיה? שמא בזה שהבי־אלים־טוקאים הוצאו תמיד ובלי כל חשבון להורג בשביל ספק „דאלאי"? שמא בזה שממונות נאספים ע"י „המאמינים" דוקא בפירוד משאר המאספים? שמא בזה שבאקדחים טמונים מבטיחים לרפא את שברנו? שברנו... כן, מה לעשות, אחים, באמת? סוף, סוף, מה לעשות? קרא תגר מי שקרא, השתתף בפרוטה מי שהשתתף... מה לעשות, מה לעשות...

ועדיין התשובה מוכנה! עדיין המחותנים יניעו ראשיהם: ה„לאומיים"! לא יבושו ולא יכלמו! צווחים על שברם, על איזה שבר המיוחד להם, בעוד שהיה מעשה ובאחד הכפרים אירע תקלה למורה רוסי, רוסי ממש. הוי, האובדים דרך והשוכחים את הלוזונג, בעוד שרק הלוזונג הזה יביא את הישועה לכל... הלאה האבסולוטיזם!

הנה כי כן אפוא הוא הדבר, אחי הנמקים. אמותינו אומרות: מלאך המות שוחט — ולעולם יצדק.

להלחם עם האבסולוטיזם — ובאמת, היש דרך אחרת לכל מיני בני רוסיא באשר הם אדם? היש דרך אחרת לכל המתגוררים שמה אם לרצונם ואם על כרחם? אם גרים ואם אורחים — היש אפשרות ל ב ל י לפרוץ גדרה של החיה הרעה, הזוללת הכל, המשעבדת הכל והאוסרת הכל?!

הלא אפילו מורשי הציונים חוששים לבלי לדבר במלחמת־מצוה זו; הלא גם הם באים כיהודא ועוד לקרא וגובלים את טיח הרבולוציה בטל חרמון היורד על הררי ציון —

ואולם — אוי ואבוי לנו לכלנו! — שאלת ע מ נ ו הלא אינה תלויה בהאבסולוטיזם הרוסי, שאלת המון בית ישראל הלא אינה נפתרת ע"י מפלת האבסולוטיזם. אין מרפא להמון בית ישראל החרוב מכל מה שעולל לו ה ג ו י הרוסי. אחרי אשר ראה המון בית ישראל לאיזה מעשים מכשר הגוי, אשר בתוכו הוא יושב — מה יש לדבר אחרי כל אלה?! מה יש לדַבר, אם אין מה לעשות, אם אין מה לעשות.

כי אין מה לעשות! ברגע זה בשביל רגע זה אין אָנו יכולים לעשות דבר. התחבולה להושיע את עצמנו תיכף — אָין. מקום לנרחי עמנו כיום הזה — אָין. תבוסתנו שלמה. הפרק הזה, שאולי הוא האחרון בדברי ימינו, מלבין את שערותינו.

ורק קול אחד, קול יונה הומה, עודנו עצור בתוכנו, האובדים והנואשים, והוא יהגה אמרתו:

למדו, למצער, דלים ונמלטים, למדו, למצער, מן הפרק הזה, אתם שרידי־הכידון ופליטי־הרעב! תהי השעה הזאת, השעה שהררי־נשף נערמו עליכם בה, למקור דאגה לעתידותיכם. שכחו את כל הארגומנטציות השונות, המקובלות! שכחו את כל הדברים הפעוטים והטענות מן המדרגה השניה! עזבו את כל אליליכם־הבל ואמונותיכם־שוא! שימו נגד עיניכם רק אחת, אחת: ישע ומפלט. בקשו אפשרות הישע והמפלט, בקשו את האמצעים להתגלמות משא הנפש של השגת ארץ!

כי לא על אמונתנו אנחנו נשחטים, בני ישראל, לא על רשעתנו אנחנו נהרגים, לא על צדקותינו אנחנו נדקרים, לא על קדוש־השם אנחנו

נשרפים; יד כל בנו רק מפני ששנואים אָנו, ושנואים אָנו מפני שכל בני־האדם־הזאבים שונאים ושנואים, ואולם כל בני־האדם־הזאבים ביערותיהם המה, ואָנו גולים, אָנו זרים.

נחדל נא מהיות זרים בתוכם. ילכו נא בנינו מאתם. נכין בעד בני־בנינו ארץ אשר לא תדרוך בה עתה רגל איש.

נעזבה נא את התיאוריות! לנגה ברק החלף יאבד זהרן. ננסה נא להציל, אם יש הצלה.

ארץ! כל ארץ שיש יכלת להשיגה, כל ארץ שיש אפשרות להתחיל בקרוב לבנות ביתנו בה; ארץ לא בשביל היום שכבר אבד לנו, ארץ בשביל המחרת, בשביל הדורות הבאים, בשביל יתומי־מירוב לאחר עשרים שנה, לאחר חמשים שנה, לאחר מאה שנה.

כי הלא גם אחרי ההרג מהדורא קמא אמרו: הרבה התלין ליבוח לאלהיו, גדש את הסאה, הפריז על המדה, תהום הרעה כל כך רחב ועמק, הצרה כל כך עוברת כל גבול, עד שכבר אין גדולה הימנה —

ומי יודע, אַחים, מי יערב לנו, מי יאמר לנו, כי בנינו ובני בנינו לא יזכירו שנות תרס"ה־תרס"ו כמו שאָנו מזכירים היום את תר"ם־תרמ"א.

התאוששו, יהגה השכם והערב קול הדממה הדקה שבתוכנו, רק נסיון זה נשאר. כל המעינים צריכים להיות בו. הכל צריך לפנות אליו, חוץ ממנו — כל המעשים תהו והבל.

משואות, חרבות; עצמות נשברות, מרוסקות...

ואולם יש אשר יד ההתעורות, ההתחדשות הויה בנו, ואז ינבא הלב, ינבא: הנה ימים באים...

הנה ימים באים — והמקום אשר עלינו ללכת שמה יהיה לנו; והתעוררו כל חלשינו הגבורים, השופכים עתה דמם כמים על כבוד אחיותיהם וחיי אמותיהם לשוא, ובאו שמה ברנה, והחלו את העבודה...

בוא נבוא ברנה, אך העבודה הארוכה, עבודת ההכנה, עבודת הדורות לא תהי ברנה. ימים רעים, יסורים קשים. ואולם חזון אחד יחיה את כלנו, אַחי, את כלנו העובדים: לא למעננו, עינינו לא יראו — בשביל כל עמנו הרוה־דם אנו בונים בית.

וכיום הזה — תהיינה עינינו אך נשואות ופקוחות. נשמור על שארית כחותינו. נקמה? אבל היכלים אָנו להנקם אחת? היש נקמה ממעשי בראשית ומכל שבעים הזאבים? היש גאולה לתהום־דמנו? היש גמול ושלם לכל, לכל?... לא, אַל נקלל. אין קללה כזו. תהיינה שפתינו סגורות. יהיו פנינו נחושים. יתגדל ויתקדש האדם העברי.

בר־יוחאי.

קולוניזציה יהודית בצפונה של סוריה.

(מעובד בשביל „המעורר" ע"י מחרשה.)

I.

אחת הטענות היותר חשובות שמתנגדי הציוניות המדינית, ביחוד אחד־העם מונים אותנו בהן, הרי היא בודאי אותה החלטה שחוזרת ונשנית באנרגיה נפלאה, שאין ארץ אבותינו גדולה ופוריה במדה כזו, כדי שתוכל לפרנס חלק דמינכר מן בני עמנו היושבים, יותר נכון: הנודדים עתה בארצות אחרות. 1) יותר מכולם הרחיק בזה אדם מן החוץ, לודוויג פולדא, בקצוניות נפרזה. משורר זה בשובו מארץ ישראל מנסיעה קלה לשם טיול, אמר — אם אמת הוא בפי הרפורטים — כדברים האלה: „פלישתינא מתה. אדמת אבניה לא תכון בשביל אגריקולטורה — מה יחיה פה את האנשים? בשביל זה אי אפשר לי להאמין בהשגת האידיאל הציוני". אם אמת הודיעו העתונאים, 2) הרי זה לנו אות חדש להאמת הישנה, כי סופר מצוין אינו מוכרח דוקא להצטיין גם כן בידיעות גיאגרפיות ולהיות גם מומחה בעניני האכרות והגננות. במקום אחר כבר הוכחתי, כי לכל הפחות יכולה ארצנו לפרנס שלשה מליונים אדם, וזאת אומרת שני מליון וחצי יותר ממה שהיא מפרנסת עתה. הנני חוזר: לכל הפחות.

---

1) כה כותב, למשל, מר הלל צייטלין במאמרו „המשבר" בחוברת ח' של „הזמן": „מה ששוכחים כל הפלישתינאים בשוגג או במזיד, הוא, כי פלישתינה היא ברשות אחרים והיא כולה נושבת." פזור האותיות הוא משלו. והלאה: „מראים תמיד על פרופיסור ווארבורג ועוד ספיציאליסטים. מה ענין ספיציאליסטים לכאן? הספיציאליסטים יכולים להגיד לי ששטח אדמה זה טוב הוא אם רע, ואולם אין בכח שום ספיציאליסט להוכיח לי בטול אותו החוק הטבעי הגוזר, ששטח הנמלא על ידי איזה גוף איננו יכול לקבל גוף אחר לתוכו, בלתי אם ידחה הגוף השני את הראשון..." על יתר טעיותיו ואי־ידיעותיו באותו המאמר אדבר במקום אחר. מחרשה.

2) בינתים הודיע המשורר בכתב אל הרמן שטרוק, כי לא דייקו בדבריו. מ.

אבל המצב המקולקל, שבו נתונים רוב בני עמנו, אינו סובל שום דחיה ומכריח אותנו לבקש אפשריות אַחרות של קולונזציה מלבד דרכנו הציונית.

בעוד אשר ממשלות הברית ואנגליה זוממות לחסום את הדרך בפני הנודדים היהודים, יהיו לנו שערי קנדה וארגנטניה עוד פתוחים איזה זמן. מובן, שאי אפשר לקוות שהן תקבלנה נודדים חדשים במספר הגון כזה שקבלו אמריקא ואנגליה עד עתה. ודבר זה הלא ברור הוא למדי: הצעת מזרח אפריקא רחוקה גם כן מלהיות אמצעי של בעגלא-ובזמן-קריב בשביל פליטי עמנו.

לעומת כל אלה ישנה אפשרות אחת של ישוב גדול אשר לא יפגוש מעצורים מצד האידיאַל הציוני וגם התגשמותו אינה קשה — ביחס אל ההצעות האחרות — כל כך: קולוניזציה יהודית בצפונה של סוריה על יסוד הקולטורה של צמר-גפן בגבולה של המסלה הבגדדית.

מה שנותן ערך מעשי מיוחד להצעה, הוא, כי על ידי התגשמותה מגיעות במדה מרובה שלש שאלות כלכליות מן המדרגה הראשונה לידי פתרון.

ואלה הן השאלות:

א) התחזקותה הכלכלית של טורקיה.

ב) שאלת הריוח (רענטאַביליטאטספּראַגע) של המסלה הבגדדית.

ג) שאלת צמר-גפן של ארצות התעשיה.

במה שיבוא אדבר על כל אלה השאלות בפרוטרוט ויחד עם זה על האמצעים של התגשמות ההצעה.

שארלאָטטענבורג. פרופיסור א. ווארבורג.

*

כותבי תולדתו של שלי מספרים, כי ה„בעלנים" בבני-אַנגליה על ספרי שיריו של הפייטן הענוג והסוער הזה, בן-דורו ובן-לויתו של ביירון, לא עלו בחייו אפילו למאה.— האפשר למצא בזה צד נחמה להביאַליקים שלנו?

*

החושבים לבדד ולא לרוח הזמן כותבים לרוב ג"כ באופן של „המחשבות לא לפי רוח הזמן"; המיושבים והפקחים-בעיניהם זועפים על „הסגנון המטורף והבלתי מובן", אך כבדי: הם לא היו מבינים בכל אופן...

דפים.

(מפנקסו של סופר עברי.)

א.

הם באים עלינו בשאלה ובשם החיים: מה לשפת עבר ולהחיים?

או לא! הם אינם באים בשאלה, הם באים בבטחה, הם באים בשצף קצף: פְּטיש! אין כל צורך בזו השפה המתה!

בזו השפה המתה — אמנם כן, אין צורך בשפה מתה, גנאי הוא לדרוש אל המתים, חרפה היא לאנשים חפשים לעבוד לשפה מתה, לעשות אלילים מקומץ של מלים, שאין בני אדם נזקקים להם —

ואולם מה נעשה אם בשפה המתה הזאת יש לנו ספרות בת שלשת אלפים שנה ו ל א מתה? מה נעשה, שאם אנו באים למחוק לגמרי את השפה המתה הזאת מספר חיינו, הרי אנו מאבדים בידים את כל אשר רכש רוחנו בהמשך כל הדורות? מה נעשה עם המתה הזאת, שיש לה התכונה המשונה הלזו, שמדברי ערבית וספרדית כרבי שלמה ן׳גבירול ורבי יהודה הלוי ומדברי פולנית ורוסית כבעל „המחשבה והכנור" ובעל „בין המצרים" כותבים ויוצרים בה, ולפעמים — דוקא בה?

———

הם באים בשם החיים. אבל מה זה — חיים? כלום סוד הוא שלחיים במובן המקובל אין צורך בשום ספרות? שלחיים במובן המקובל יש צורך רק בשביתים ובשהרונים ובבתי־קפה ובקרקסים? שספרות החיים במובן המקובל אינה אלא גליונות־ניר גדולים עם מודעות גדולות על עסקים גדולים ואכילה ושתיה וכחול?

אנן בבעלי הרוח הכא עסקינן, בבעלי הרוח שבחיים, ובבעלי הרוח מבני ישראל—

———

ועדיין הייתי מבין את כל טענותיהם אילו היה ישראל הלז חטיבה אחת, יושב על אדמתו ומדבר דוקא גרמנית ישנה, מסורסה ומעורבבה בלשונות שמיות וסלאוויות, — אז, לכל הפחות, היה מקום לצעקה: גם אנגלית אינה אלא זרגון! גם את הזירגון הגרמני מדברים היהודים ברוחם! למה לנו „ההכבדה" של לשון הקודש?!

ברם עכשיו, עכשיו שכלנו, כלנו נדחים בגיטות שונות באירופא ובאמיריקא ובאזיא ובאפריקא, ולכל גיטו וגיטו יש לו זרגון שלו, ולילדי הגיטות שבמערב, הנה גם הזרגון של מענדעלי אינו אלא שפה מתה, והרי שאינו יכול להיות לעולם השפה המקשרת והמאחדת את כל איברינו הכתותים ופשיטא שאין רשות „לאידיש" זו לאמר: אני השפה הלאומית, שפת נשמת האומה, שפת רוח האומה, שפת יצירת האומה — ומה לכם אפוא כי נזעקתם?!

———

ב.

תמן אמרי: וי, וי לחני בני נשי, שבמקום שהצער הקשה מפעפע בו, הרי הם באים בגאוה ובגודל-לבב ובהתנפלות בטוחה—

כאן — צער וכאב, כאב וצער; כאן כחות עמוקים וכשרונות עמוקים נפזרים מתפוררים והולכים לאבוד מפני שנולדו לעם מפוזר ומפורד על שבע ימים, לעם שאין לו

נקודת המרכז בכל חייו ובכל מעשיו, לעם שהנגודים והסתירות ולא־הטבעיות וכל מיני השבושים המוכרחים מלוים איתו על כל צעד וצעד, לעם שאינו עם אלא גלגול־עם; והגלגול הזה, אשר שבע לשונות בפיו, לא שבר עדיין את עט-הברזל שבו נכתבו ספריו בגלגולו הראשון; וכי יולד לו בן, בן ולא בת, ודבר נכונה או לא נכונה בכל השפ"ת המתהלכות, ושפת אמו — עברי־טייטש, אך שפת ספריו — עברית ולא טייטש, כל זמן שהוא בתוך המחנה!

כאן — „גדול מאד הכאב וגדולה מאד הכלמה"; כאן — ענויי־שאול והטחה כלפי הגורל המר, הרע והאכזרי; כאן — רקיעה ברגל וצעקת מפני מה? מפני מה זכו כל אלה הנשמות, יוצרי דור ודור ועם ועם, שתהא שפת-אמם שפת ספרותם, ועלינו, עלינו העברים, להמשיך את חיי ספרותנו העברית בשפה מתה?

הרבה אובד לנו, העברים, הרבה. להרגשה אחת, להרהור אחד, לצלו של דמיון אחד, אנו מוצאים שם, ודוקא בשפה מתה זו, ואולם אלפי-אלפים מאלו נכבשים בענן, כלים בעשן, עולים בתהו... דמדומי החיים ורפרופי החיים, פטפוט ילדים וצהלת עלמות, ספורי זקנות ושיחות מטורפים — כל זה בבלי שני, בבלי שני...

עולמות אובדים! וספקות מרירים ובכי רב והתעוררות עצומה מתוך הדממה: היארכו ימי עמידתנו במצור? הנחדל סוף סוף להתחיל ב„מעין" וב„בעין"? היש בכחנו לעשות פרי ישוה לנו? האפשר ל„מוכרי כל חושיהם לעבריה לצמיתות" לשבת על אבני טולסטוי ודוסטויבסקי ואיבסן והויפטמן — וליצור כמותם?

כאן — האבדון עם חרוף-הנפש נלחמים בכל נשקם, והני גברי באים בבטחה כזו, בפשטות כזו: זרגון — ותו לא! אידיש — והכל כאן.

———

ב.

ולמי? לנו, הנומברגים והבירקוביצים, השניארים והפיכמנים, השופמנים והגניסנים, אתם מגלים אמיריקה זו? ואנחנו — כלום מפאריז או מפרואה הננו? כלום מעוזבי הגיטו או מיוצאי מן הגיטו אנחנו? כלום „אינטלגנטים-פריצים, מיסודם של ה„יודישע קולטור" שעזבו את עמם ואת שפתם, בעוה"ר, ועכשיו הרי הם שבים אליו" הננו? כלום לא דברנו „אידיש" מעודנו? כלום חדלנו מעולם להשתמש בלשון זו שבני עמנו משתמשים בה? כלום לא דם נפשנו ב„אי-דיש" זו ואהב לא נאהבה והוקיר לא נוקירה והכיר לא נכיר בחשיבותה ובערכה בתור דבר עומד וקים החביב וקרוב לנו כשהוא לעצמו ובתור אמצעי הגון לעשות מיהודינו-סתם — אנשים מישראל?

הלא שחוק הוא, פשטנים ויודעי הכל! כלום ידעתם דבר ולא נדע אנו? כלום אין בן-העם שבנו סובל על זה בכל תקף יעודו לסבול? כלום אין נפשנו הגלותית, הטרגית נושאת גם מן החטא הזה? כלום לא אמרנו לנשמתנו בשעות ידועות: שרטוט זה בשפה המדוברת יכירנו מקומו יותר? או אולי שכר בהאי עלמא איכא לכתב ללא קוראים וללא קוראות?

אלא מאי? אדרבה, בארו אתם, מבארי-הכל! נו, התחילו: קליין בורזשואזיע, בטלנים, ריאקציונירים, לשון קודש, שונאי הפרולטריאט, שנואי הפרולטריאט...

הוי, גבאי הפרולטריאט! במה עלינו לכפר את פניכם, אנחנו, הסופרים העברים, בני הפרולטריאט היהודי? מה נאמר ומה נדבר לפניכם, אנחנו, אלה שרכושם גדול כל כך ב„צפרני שמיר" ובעפצים-לדיו? אין בפינו אלא אמירה זו: תבוא ברכה על כל הכותבים בטהר לבם בכל לשון שתהיה בשביל הפרולטריאט ובשביל אלה שאינם פרולטרים. ואולם „זשארגאניסטים": קול ענות גבורה, סימן לפרוגרס, אות לבני מרי, חרב על ירך — טפשים וקהים!

ושקרנים! כי דבר כזב אתם עונים בנו, קלי-דעת; שוא, נבערים, תעיוז מצחכם לאמר: לשון קודש! שפת הדת!—כאלו היו „מתי מדבר" עוסקים בטומאה וטהרה ו„הנאוה מדילסברג' — כגדת-תחנות, וכאלו היו השו"ת בדבר שמירת שבת וגטין ועגונות ומקואות שכותבים רבני אמריקה „בגזטין' שלהם לא בזרגון.—

ואם לא ה„שו"ת' הללו, אם החשובים שבספרי הדת הישראלית, אם היד החזקה ותשובות הרא"ש וארבעה הטורים כתובים בלה"ק, — הנה לא פנינו, פני האנשים החפשים הכותבים עברית, יחורו מזה. לנו אין כל צל של אמונה באלהי „ראשית חכמה" ו„של"ה" ואפילו לא באלהי „חובת הלבבות" ו„בחינת עולם"; מהלך ת"ק פרסא רחוקה ממנו דתם של אמוראי בבל ותנאי א"י ולא כל שכן דתם של הט"ז ו„הבאר היטב'— אך עברית אנו כותבים מפני שאין אנו יכולים לבלי לכתוב עברית, מפני שהניצוץ האלהי אשר בתוכנו יוצא מאליו רק בשלהבת זו, מפני שזיק זה אינו מתלבה, אינו מתגשם בםלואו אלא בשפה זו ולא בשפה אחרת, ואפילו לא בשפה הבלולה, החביבה, שפת אמות ני, אשר בפינו.—

ד.

„מה תתן ומה תוסיף לנו שפת עבר?"
— באיזה שפה מדוברת מאז מעולם בין היהודים לא נשמעה ההתמרמרות הזאת על השפה הזאת, המתה ובלתי מתה, הנשכחה ובלתי נשכחת? שני אלפים גלות — ובאיזה שנה מן השנים האלה לא נשאלה השאלה הזאת, ובאיזה שנה מן השנים האלה לא נכתב שום דבר בשפה הזאת?

גדולה מזו, עתה, בעת הזאת, גם מבלי שיגידו לנו „הזשארגאניסטים" יודעים אנו כי הולכים הימים ורעים לספרותנו הלאומית: קצרה נפש עמנו בה בעצמה מרב הפורעניות שלה; ואולם ספק הוא גם אם גדול כי כך כחה של „האידיש" בגלויה הרוסי להפך לכ"נו שפה אחת, מודה אני להם, שבעתוניהם רחוקים הם יותר מהפסד ממנו, מודה אני להם גם — ובשמחה רבה — שרוב ציורי פינסקי ורייזין יפים והגונים, ואולם רפה, רפה אמונתי „במתמיד" זרגוני, „בנשמת חסידים" זרגונית, „בכונות ויחודים" זרגונים —

אמנם, להם, השמחים בחלקם, הבטוחים בכלל כי הגדילו לעשות, אין צורך בכל זה. די להם החזקה של הזשארגאן במה שיהיה לעתיד-לבוא השפה השלטת בפרוגרמה של הבונד ובשעת הדחק גם של חבריהם הצועקים: „טריטוריאליזמוס" בלשון מדברת מארקזיסטית. ואולם אנחנו, אנהנו, אשר הצעקה הכבושה: „ארץ!" יוצאת מתיכנו לא בכדי לקים את המצוה המטריאליסטית־ההסטורית של פרוליטריזציה, כי אם מפני שאנו חוששים, בגודל יסורינו, לכליוננו הלאומי, לכליון עם היהודים, מפני שעינינו פקוחות לראות את אפשרות האבדן המחלט שלנו ואתו גם אבדן לשוננו, לשון אליעזר בן חנניה ויוחנן מגוש חלב, אנהנו אומרים: אמת, ספרותנו העבריה בזמן האחרון, כפי הנראה, הולכת וחדלה מהיות האבוקה המאירה שלנו, עמוד האש והענן שלנו, ואם עוד שנות מספר כאלה, אם עוד שנות מספר של רפיון-רוח ולא-גאולה — ולא תהי עוד ספרותנו העבריה האוצר הגדול לנשמת אומתנו. ואולם אנו, היהודים הצעירים, בני העברים הקדמונים, אנו, אשר סופרי יהודה וחוזיה מימות מיכה וירמיהו עד פרץ בן משה ואחריו, נתנו את העולם בלבנו; אנו, אשר העבריה החיתה והעשירה את נפשותינו, אשר שיור אין לנו מבלעדיה, אשר היא, היא מקור חיינו, חלק מסוד הויתנו ואחוזה וקשורה בכל עצמותנו— אנו איננו רוצים בזה, ולעולם איפוא ובשום אופן לא נשלים את הרעה הזאת, ולעולם איפוא ובשום אופן לא נוכל להשקט ולראות ניר אובד ליתר הפליטה. אחרונים נשאר על החומה.

ח.ב. צלאל.

מי ומי החלוצים?

ימים ושנים התחבטו והתלבטו על כל מיני ציוניות שבעולם, מן המזרחית והמערבית עד הפרקציונית והפו"צית, התוכחו והתפלפלו גם על אדות שאלת המקום ועל כל מיני האפשריות של התגשמות רעיוננו. אבל עברו בשתיקה גמירא על אדות שאלה אחת, אף על פי שעל־פי מהותה היתה צריכה אולי לעמוד בראש כל שאלותינו ואשר פתרונה הנכון אינו סובל שום אמתלא ומענות־מענות מן השפה ולחוץ.

ואת היא השאלה: מי ומי יהיו החלוצים להוציא את רעיוננו לפעולה?

כי בשביל הדבר הזה לא די שנמצא מקום; לא די גם אם נשיג משארטר; לא יועיל גם הון רב אם אין בנו אנשים, אנשים המסוגלים להתפקד בתוך מחנה החלוצים הראשונים, להקריב את אותם הקרבנות לאין־ספורות, שאי אפשר בלעדם, כשבאים לבנות נשמות ולקומם הריסות. והאם יש בנו כאלה אשר עפ"י מצב־רוחם וגם ע"פי מצבם הסוציאלי יוכלו לקבל עליהם העבודה הכבדה והקדושה הזו?

אמנם לנו אומרים: אם הציוניות תביא עזר ומרפא לכל הלאום, ה־י ממילא יוציאה הלאום לפעולות.

הלאום! אבל מה זה לאום?

בהשאלה הזאת, כידוע, דשו רבים ורבים, ואין כאן מקום, כמובן, לחזור על כל התורות השונות והמשונות בנידון דנא. דומה, שדי יהיה אם אביא את ה„תורה" היותר מקובלת עכשיו ושקויטסקי „בעצמו" סמך ידו עליה. „הלאום, תאמר התורה הזאת, אינו אלא חברת אנשים כזאת, שיש להם ארץ מיוחדה ושפה מיוחדה".— ושוכחים אלה התורניים, שאנחנו מכנים דבר ידוע בשם ידוע לא עפ"י הקנינים שיש לו לאותו הדבר, אלא לפי זה שהנהו בעצם. ה־י, למשל, ההבדל בין אדם ובהמה הוא פסיכו־פהיזולוגי; וישנו עוד הבדל אחר, הבדל חיצוני: האדם מלובש, זאת אומרת, יש לו מלבושים, ובהמה אינה מלובשת. ואף על פי כן, כשאנו רואים אדם ערום, אדם שאין לו מלבושים, לא נחדול בב"ז מלכנותו בשם אדם, אלא נחליט שהאדם הזה הנהו עני, חי חיים אי־נור־מלים ועד כמה שידנו מגעת נעזור להאומלל היה. וארץ ללאום הרי זה

ממש כמלבושים לאדם. הארץ היא ל ב ו ש ה ל א ו ם, המצילו ומגין עליו מצרות ומכאובים רבים. ארץ, זהו דבר הנחוץ מאד לקיום הלאום, אבל, בכ"ז כשאיננה, לא יחדל הלאום עי"ז מהיות מה שהוא, דהיינו: לאום החי אמנם חיים בלתי־נורמליים, אבל — לאום!

ולא זו אף זו. לדעתי, יש להבדיל גם בין „לאום" ו„עם", ולבלי לערבב את שני המושגים הללו. „עם" פירושו באשכנזית Volk „ולאום" Nation. בשר „עם" אפשר להגדיר גם את חברת הצוענים, למשל, מכיון שלקבוצת בני האדם הללו יש פסיכיקה מיוחדת, ואולם „לאום" הרי זה כבר גוף שלם עם כל אורגניו השונים והמתבדלים, כלומר, מיני המפלגות השונות, וכיוצא בזה.

וכשם שכל אבר ואבר שבגופו של אדם יש לו תכלית ידועה, חוג עבודה ידוע, שאחר לא יוכל לקיימו ולמלאותו, ככה גם כל מפלגה ומפלגה בגופו של לאום יש לה חוג־עבודה ידוע שאך בו תוכל לעבוד ולהביא תועלתה. כי לא הרי הפסיחיקה של מפלגה אחת, כהפסיחיקה של השניה, והרבה תלוי במצב הסוציאלי והאיקונמי כידוע.

ולפיכך, כשאנו אומרים: „הלאום יוציא את רעיונו לפעולת־ידים", עלינו גם להראות על אלה האנשים שאפשר להם להיות הראשונים בהעבודה הזאת. עלינו להוכיח שישנה בנו מפלגה כזאת שעפ"י הפסיחיקה שלה וע"פ מצבה הסוציאלי תוכל להיות האבן הראשה בראש־פנת בנינינו!

וזאת הבינו, כ נ ר א ה, הפו"צ שלנו. המה בהתיאריות שלהם מראים כבר באצבע על מפלגה ידועה ומכריזים, שאך מפלגת הפועלים מסוגלה להעבודה הזאת.

אמרתי: „כנראה" כי אמנם רק לפי המבט הראשון אפשר לדמות, שהפו"צ ה ב י נ ו את ערך השאלה, אבל באמת טעו גם המה טעות גמורה. המה חושבים ואומרים שמכיון שהציוניות תביא תועלת בשורה ראשונה למפלגת הפועלים, הרי שצריכה מפלגה זו להיות הראשונה בבנין בית ישראל.

צריכה! אבל, התוכל?

אינם יודעים התמימים הללו, כי אם גם אפשר להוכיח באותות ובמופתים שהציוניות תביא בשורה ראשונה ישועה למפלגת הפועלים, עדיין הדבר הזה איננו מוכיח כלל וכלל, שהיא, אותה המפלגה, מ ס ו ג ל ה להיות הראשונה במלחמתנו, מלחמת העתיד.

הנה המשטר החדש, שאליו שואפת הסוציאליות, יביא בשורה ראשונה תשועה ותועלת למפלגת הפועלים־הסמרטוטיים (לומפן־פרולטריאט) ובכ"ז

אין כל ספק כי המפלגה הזאת גם „אגב גררא" אינה בשורות־הלוחמים בעד המשטר החדש.

לקחו להם הפו"צ שלנו את תורות הסוציאליסטים מבלי חקירה, בחינה ועיון, כרכו אותן בציוניות ואמרו: „גם אנחנו מסכימים"... מסכימים המה שכמו שראשי הלוחמים בעד הסוציאליות המה הפועלים, כן גם בעד הציוניות יהיו אלה נושאי הדגל. ברם, שוכחים המה, כי לא הרי אופן ההתגשמות של המטרות הסוציאליות כוח של הרעיון הציוני. בה בעת שלהראשון ישנן שתי מטרות: א) להרוס את המשטר השורר שהוא נגד אינטרסי רוב המפלגות, החיים כבר באותה ארץ חיים־סוציאליים ידועים. ב) ליסד משטר חדש, משטר צבורי (קולעקטיווי) שעליו יהיה להביא רפואה שלמה לכל אותן המפלגות הסובלות בעוטיו של המשטר הישן, והנה בשביל להוציא את המטרה הראשונה לפעולה, היינו להרוס את הישן, דרושה מפלגה גדולה, מפלגה שאפשר לה להתארגן לכח גדול, עצום וחזק עד שתהא היכלת בידה „לשבר ולמגר"; ובכדי ליסד את הסדר העתידי, הצבורי נחוצה עוד הפעם מפלגה צבורית והיא מפלגת־הפועלים, שהרי היא המבלה כל ימיה בבתי־החרשת, ששמה היחיד הוא אפס, והצבור — הכל, ששמה היחיד איננו בורא מאומה, ואף בעזרת כל הצבור מתקימת התעשיה הרבה, ובהכרח שמפלגה כזאת היא צבורית, כלומר הפסיחיקה הצבורית שלה דומה להיות חזקה מאד, באופן שאין למעלה הימנה, ואשר ע"כ היא, ורק היא, תוכל להיות הכח היחידי במלחמה שבעד המשטר החדש, הצבורי.

לא כן אצלנו. אצלנו הדרך המובילה אותנו מ„ממלכת הצורך לממלכת החפש" הלא אינה הריסה. הגלות, זה הישן שהציוניות שוללת אותו, אינה דבר העומד להה"ס. הגלות, במובן הסוצאלי, הרי היא לא בלום, ולא־כלום אינו עלול להריסה. ומטרתנו גם כן אינה יסוד משטר חדש בחברה ישנה אלא בנית בנין חדש, ולכהאי גונא נחוצים אנשים בעלי אינדיווידואליות חזקה, אנשים שהנם גם אידיאליסטים גדולים, שיש להם, מלבד הצרכים האיקונומיים עוד צרכים אחרים, אנשים הנכונים להקריב את עצמם בעד הצרכים הללו.— הרק אל הפועלים צריכות איפוא להיות עינינו נשואות?

אני חושב, כי קרובים יותר מהפועלים אל מחנה החלוץ המה המשכילים שבעם, וביחוד החלק הצעיר שבהם. המשכיל כשהוא עובד עבודתו, הנהו עושה אותה בעצמו, הוא מתחילה והוא גם גומרה, ואשר ע"כ הנהו יותר אינדיווידואלי, הוא גם עוסק בדברים רבים כאלה שדרכם ומהותם לעורר בו הרגשות היותר אידיאליים; ולפיכך היה הוא, המשכיל

העממי, ראש הלוחמים בכל מלחמות החפש של כל ימי ההיסתוריה, המשכיל עשה תמיד העבודה היותר מסוכנה במלחמות הללו.

הנה למשל מלחמת־החפש ברוסיה, בה בעת שהפועלים מחו נגד המשטר השורר בדימונסטרציות, זאת אומרת, עמלו תמיד עם הצבור שלהם ועשו מעשה שאמנם היה בו מעין סכנה, אבל לא סכנה ודאית, — באותה עונה הלכו הצעירים המשכילים (ואך המה) והרגו את כל אלה שעמדו על דרך החפש, כלומר, עשו בעצמם מעשה, ומעשה שהיה ודאי בחזקת סכנה, שהרי ידע ידעו ברור, כי יביאו את נפשם כֹּפר פעולתם זאת!

הלכו אף כי ידעו, הלכו יען כי הרגישו!

הידעו, יבינו וירגישו זאת צעירינו גם בנוגע להתגלמות משאת נפשנו? היהיו הם חלוצינו?

ברן. מ. פ. ויידמן.

אגרת תימן.

(מקדש לא. מ. גונצר.)

1

דא עקא, שאין לבני ישראל אהבה חזקה ושנאה חזקה, שאין הם מכשרים להרגיש את גודל העלבון אשר עלבום אויביהם.

הלל צייטלין

שני מכרים יש לי פה מצעירי הדור שביהודי רוסיא והבדל גדול ביניהם: להאחד נהרג אחיו, בן עשרים, ולמשנהו נהרגה אחותו בת שמונה עשרה. הראשון היה מחיילי „הברית" והשני מן צבא הציונים של אומרי־„לא" באלף רבתי. כתב גם כן מחברת כנגד הארציות. ושניהם נזדמנו בפונדק שלי והתחילו, כמובן, תיכף בוכוחים נלהבים על דבר פרוגרמות, שאיפות ונקודות־השקפה. איזו קולות! מילא, זה מובן: הרי יהודים הם... בהחזיון „שלומית" של אוסקר ווילדה אנו שומעים את השיחה הזאת: „מי צועק שם באולם?" „היהודים. הם נצים על־דבר מציאות המלאכים, הללו אומרים ישנם מלאכים בעולם והללו אומרים: אין". כן הוא, מימות הורדוס ועד הנה... מה שאינו מובן כל עיקר: הם באו לכלל דעה חיובית אחת בנוגע לנחיצות של סתם־טריטוריה בעגלא ובזמן קריב. מובן גם כן, שעד שיגיעו לאותה טריטוריה, ישובו מקודם תרפ"ט פעמים לשאלת קיום המלאכים, רצוני לנבלי פרוגרמות, שאיפות ונקודות־הראות, הרי יהודים הם.

כן, אבל בת שמונה עשרה — ריבה זו מפני מה נהרגה? מי התיר את דמה? בשם מי ומה רצחוה? היש איזה רשות בעולם להרוג בת שמונה עשרה?

ומקלי בידי, ואני עוזב את המתוכחים לנפשם, ובא, סר וזעף, אל בית המקרא ומעיין קצת ב„הזמן" ואזני קולטת: מלחמה לנו במשטר הישן עד רדתו, ואני תוהה:

מלאך המות, מה לו משטר ישן, מה לו משטר
חדש? הרי רומיניה במשטרה החדש, איזה
עשיריות אחרי הקונטרטאנץ, רצוני מחולת-
המות: יש חופש המלה, האספות והדעות
(אם ישנן כאלה) וידי המלך אסורות באזיקים
והמלכה היא פייטנית וכותבת בעתונים
יהודאים (כ"ל, טאגעבלאטט) ואוהבת את
הילדים וביחוד את הפרחים ואת המוסיקה
ומשוררת על „ליידענסערדענגאנג" בטון בה
עצוב, בה נוגה... ואף על פי כן! והרי ווינא
עם הקיסר החביב, חובב-יהודים יותר מדא-
שינסקי, 57 שנים אחרי 48... ואף על פי כן!
ונטפל אלי פתאום יהודי כשר השמח בחלקו:
אספת המחאה של הציונים עלתה יפה, נאם
איתו "מעמבער און פארלאמענט". כן, בודאי,
דבר איתו מעמבער, להמלה „פארלאמענט" יש
הוראה של שיחה כלומר פטפט, כי אותם
האנגלים השתקנים הנם גם מנעימי מלל במדה
מחרידה, תשעה ותשעים קבין של „ספיטשים",
ואומרים, כי לפעמים ידברו גם מאתערותא
דלבא... בודאי עוד אפשר הדבר, עוד לא
פסו אמונים. — ונטפל אלינו עוד יהודי מצטער,
ר' יהודא מה קא בכית? „על הקרע וההתפלגות
שבתוך מחננו קא בכינא. עתה היא שעת-
הכשר. אלמלי היה זנגוויל וכת דיליה עמנו
בצותא חדא היו דברינו עושים רושם והיו
האנגלים עוזרים לנו בהשגת הטשרטר'. עוד
לא פסו מאמינים, אלה בהעם הרוסי, אלה
באירופא ואלה באנגליה...

כן, אנגליה. יראת-ה' זו שמאמינה
ב„בייבל" ובכל מדה נכונה ממהרת לענות
בתלגרמא למר דוד וואלפזאהן בהתחולל ימי
הפרעות, כי יש לה יסוד להאמין, שמעתה
הפרעות תחדלנה (ואחר כך היא שולחת
מרוסיא את נתיניה משם... אימתא פורענותא)
אבל מוכח הדבר שחסרת היא את יסוד-
האמונה הזה בנוגע למוקדוניה, אף על פי
שבעת שם „תשלוט שלות-השקט" והענין נוגע
להשגחה פיננסית. — וחוסר האמונה מביא
אותה להתחבר עם... רוסיא והיא שולחת
את אניותיה לאיים קצת על השולטן.. אנגליה
שפקחית היא, יודעת כי האיום אינו מזיק,
והמחמדי הזקן מתחטא כילד כנגד כלי-תותח,
שולח להאדמירלים מיני-מתיקה שונים, עושה
רצון אבותיו שבאירופא „וביזנעס" — העיקר:
ביזנעס עולה כפורחת... אבל אשכנז פורשת
מן הצבור והקונצרט האירופאי, אשכנז בלבד
נמנעת לשלוח אניות מלחמה, אשכנז העלובה!
תמיד קוראים תגר עליה ואפילו ספרותנו העניה
עשירה היא בקטרוגים כלפי העם האשכנזי.
ואני, אודה ולא אבוש, הנני קורא את כל
הזלזולים האלה לא בלי צער נפשי, הרי אני,
במובן הקולטורי והחנוכי, יהודי אשכנזי,
ועל בריה נפלאה זו אמר נורדו: "Dem
duetchen Juden ist Germania die angebe-
tete Mutter." הרי אני כל כך אוהב את
האומה האשכנזית! את שירתה, את פילו-
סופיותה, את הגדותיה-פלאים, את יעריה
ואת הרריה! הרי דומה אני, כי אי אפש-
כלל לבלי אהוב את העם האשכנזי! —

ואולם, חי אנכי! את כל מרירותו של
החרבן האחרון הרגשתי דוקא בשעה שקראתי,
כי האשכנזים קוראים לנדבות, השמעתם?
האשכנזים חומלים עלינו! אלהים,
קח את נפשי! זה קשה מנשוא! כי למה
אכחד? „עס איזט איינע אלטע געשיכטע",
משורר היינה ויכול אני להוסיף: איינע אל-
טע יאממערגעשיכטע... היהודים האשכנזים
מעריצים את גרמניה, אבל גרמניה אינה
מעריצה את יהודיה, אינה משיבה אהבה
אל חיקם. כלל וכלל לא, לכל היותר, בשעות
שאינן מצויות, היא חומלת עליהם ונכמרים
רחמיה... ושעה קלה זו חיה היא עולמית
בנשמתם של בני ישראל עלובים והם חוגגים
אותה בהלולא והנגא, אבל התעיף עיניך
בשעה זו וכבר חלפה ועברה, והכל כדאשתקד
ובמוקדם קדמתה, וכלעומת שיגברו הגעגועים
וכליון הנפש של ישראל בן-חורג, אשענ-
בראעדעל בלע"ז, לאמא זו, כן תגדל קרירות
רוחה וישתרר הכפור. יש פה טרגיות שאין
אני יודע דוגמתה. והיא צררה בכנפיה כל
בחור וטוב מכנסת ישראל בארץ הלוז, רבבות

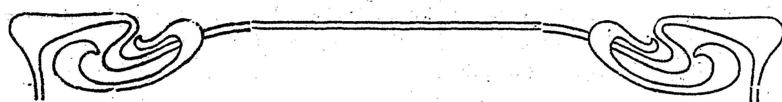
ביבליוגרפיה.

שיר אי־ליגלי מאת יל"ג. — זהו אולי מענין קצת. שם השיר: „יקום אלהים!" ומתחת להשם: „לאחד שנשתתף לבעלי השתוף מאת אחד מבעלי היחור, ביום חג הפסח האחרון לאחרונים וראשון לראשונים. (17 אפריל 1889)". השיר הזה, שהיה מוקדש לק. א. שפירא, נדפס בשנת תרנ"ה בעתון „השרון", שהוציא מר ג. באדר. ובאה שמה הערת העורך: את השיר הנפלא הזה קבלנו ע"י האפטרופסים אשר על כתבי משוררנו הגדול יל"ג ז"ל, העסוקים כעת בעריכת הוצאה חרשה מכל שיריו ולא יכלו להרפיס בקבוצה ההיא את שירו זה מפני תנאי המקום..." השיר היה אמנם „נגלא" רק בהימים הטובים האלה לפני י"א שנים... ברם בינתים ברא ברייניו קריטריון חדש למהות „משוררנו הגדול". השיר כתוב בסגנון רנה"ו אבל אינו חסר גם איזו קוים נאים, מענינים, אעפ"י שאינם ילגיי"ם. הרי, בתור דוגמא, סופו של השיר:

הַאִם לֹא אֵל אֶחָד, אָב אֶחָד לָנוּ
וּבְקוּמוֹ הַיּוֹם מַה־זֶּה הָיָה בָּנוּ
כִּי חַגְּכֶם הֶחֵל וַיְכַל חַגֵּנוּ?
עַל־כֵּן עוֹד נוֹחִילָה, עַל־כֵּן נוֹכִיחַ
כִּי עוֹד יָקוּם אֵל, עוֹד יָבֹא מָשִׁיחַ —
אָז יָחֵל הֶחָג גַּם בִּרְחוֹבוֹתֵינוּ.

„הזמן" חוברת ז' (יולי.) „בכדי לנקום ביהודי אחד הכינו בפרנציה Coup d'etat... הדירולדים, המרסים וסיעתם שבארצנו ימצאו שלוחים אחרים. עד שיקום זולא אחד תהפכנה עשר ערים לאיי־שדים. פקיד גבוה ליברלי הגיד לאחד הסופרים, כי שווי־זכיות שיבוא ליהודים בקפיצת הדרך, יכול לעורר את קנאת האלמנטים הריאקציונרים הרבים וימיטו עלינו רעה גדולה. „הווסחוד" פוטר הערה זו באירוניה קלה ובמשיכה־עט. האירוניה — אם יש כזו כאן — היא לא באותה הערה קצרה, אלא בגורלנו השונה והמשונה, שנסתבך בקשר־גרדי, שאין להתירו. אם איננו יכולים לוותר על זכיותינו, ולו בנפשנו הן. — אבל יותר כובד־ראש לדברים מאותו סוג!... לדברים האלה שנכתבו קודם החרבן, יש עתה ערך מיוחד. בנוגע „להמאמר" כולו: לפנינו, אולי בפעם הראשונה בספרותנו, פובליציסטיקה אמנותית.

הזמן חוברת ח' (אויגוסט). הצדה, ספור, מאת א. נ. גנסין. — הנך קורא וחוזר וקורא ורוצה אתה להשבע בנקיטת־חפץ,

רפרופים ספרותיים.

בעיקר הדבר צריך היה לכתוב בשביל „המעורר", אורגן ספרותי חדש המתכוון לומר דבר־מה, לא „רפרופים", ואפילו לא „נסיונות", אלא מאמרים גמורים, שלמים ומקיפים על ספרותנו העברית; שהרי למרות הפזמון המקובל: „כל עיר ועיר על תלה בנויה ועיר האלהים מושפלת עד שאול תחתיה", הנה יש ומחשבה תקיפה עולה על הלב, שאיך שיהיה, ובאוצר ספרותנו בעת יש כבר נשמות גדולות, מצוינות. יש פּרץ, הריאליסט החד והרומנתיק המעולה בחדא מחתא, הריאליסט — שאינו מחטט בפרטים וקטנות, אלא הולך ומעלה צדדים שלמים מן החיים בתמונות קטנות, נפלאות, והרומנתיק — שאינו מושכנו אל העבר, אלא יוצר לנו חדשות, יצירות ההוה והעתיד מ„שיחותיו של ר' נחמן'קה"; יצחק ליבוש פרץ, משורר „העוגב" „ומנגינות הזמן" „וחורבן בית צדיק" וי.ל.פ. ובן תמר ולצפ"ר והל"ץ והפרצ"י של תקופת „החץ", זאת אומרת, פרץ הידען החריף של נשמת האדם, פרץ החשבן הנוגה ופרץ המהתל, המבקר, המפיץ השכלה, הכותב־הכל. — יש מענדעלי, הנשר הגדול והזקן, עם עיניו הפקוחות על עצם מהותה של כנסת ישראל, עם שפתיו הלועגות־המרירות ועם הרחמנות המתיאשת שלו, אשר כתביו ביהודית, לפי מה ששמע „בעל־מחשבות" באחד מפיליטוניו „בדער וועג", מקשטים את כלי ביתו של כל פועל יהודי בלונדון (הלונדונים גופא הלא יודעים עד כמה יש אפילו מקצת אמת בשמועה זו!...) ואשר כל כתביו הבטיחו משכילי־אודיסה (קודם החורבן, כמובן.) לתת לנו ליום חגנו, שהיה צריך להיות, ואנחנו, השבלים הבודדות, כה שמחנו... יש ברדיצבסקי, ת"ח ומשורר זה, ששנה ופירש ונכנס לפרדס ואינו פוסק עד היום הזה מלהפליאנו בגלויי־נפשו, שכלם פיוט קרוע ומשונה והעצב הישראלי שבהם עורג תמיד אל עולמות שאינם שלו, והוא נכנס וחוזר, חיזר ונכנס... יש, לאחרונה, ביאליק — גולת־הכותרת; ירמיהו ויחזקאל בהתפתחותם הנשגבה... והנה — דוד פרישמאן, האירופי היהודי, שבצחוקו המיוחד ממוזג שלנו ושלהם באופן יפה למאד והספקנות המרירה עוד סוככת עליו בכנפיה... יש גם הלל צייטלין, טהר־הלבב וגדל־הצער, יש... בקיצור, אילו היו לנו מאירים, אילו היו לנו רוצים־להבין, אילו היו לנו בלינסקים, יש, סוף־סוף, אצלנו מה להאיר ומה להבין! ובמחשבתם של קומץ האנשים העברים העובדים כבר „בהמעורר" אכן התנוסס התקוה, כי לעתיד יעלה בידם לעשות איזה דבר במקצוע זה,

אלא שלעת־עתה עולה בחלקם של אלה רק להצטער ולבלתי הסתפק...

* * *

„ספרותנו שמם עליה עולמה", „תלויה היא בנס", „פרוצה היא ואין חומה" „אינה כלום נגד הספריות של כל עם ועם הגדלות ומתפתחות על פי דרכן" — מי לא ידע כל אלה? מי לא יראה כל זאת? למי סוד, שאין כל קהל עברי? מי תם לבלי להכיר את חזון הגויעה? מי עור לבלי לחזות, שהכל הולך לבאר שחת... אלא על מה יש לדון? על דא יש לדון. מדוע אין רואה גם את כל כבד המלחמה ששארית חיינו הלאומיים זו שופכת מול כל הפרוצסים השונים, שיש בהם חשובים ויש בהם רק מדומים, הבאים כלם לבלעה ח י י ם? מדוע אין רואה ואין מתאושש להרים מאשפות את „הדלה והרשה"? מדוע לא יבואו לעזרתה הגואלים, הסמולנסקנים, אשר אליהם תשבר, תחת בניה, הרוזנפלדים השונים, אשר עזבוה ו ב נ ח ת ר ו ח?

* * *

כי, יאמרו מה שיאמרו, וספרותנו העבריה, על אף אויביה ולמרות שיון־הנפש המחפיר של בניה, נכונה עדיין להלחם על קיומה, לפרנס את רוחו של העברי בן־הדור, ליצור מתוכה, להכניס „מן החוצה האהלה" ו ל ב ל י הכנע. אמנם כל אורגני חייה בכבדות יתנהלו; אמנם „הוצאותיה" נתונות במצור ובמצוק. „אחיאסף' הרי היא כאילו אינה; „השלח" אינו מתקבל, ול„הברכה" שהיתה צריכה לבוא בו, כבר כלו עינינו מיחל... ובכל זאת... „ובכל זאת!" — יאמרו הבונים.

* * *

... בעת האחרונה יצאו לאור קובצי מאמריו הדעתנים של אחד העם והיהודותיים־האנושים של יוסף קלוזנר תלמידו. — זלמן עפשטיין הוציא לאור את הכרך הראשון של כתביו העדינים; כתבים אלו אמנם מספריהם של ב י נ ו נ י ם הם, ויש שהנם גם זרים לנו קצת, אבל חביבים־חביבים הם גם בזרותם ובקולם של לפני עשרים שנה... נדפסו גם כתביהם של האדונים: נ. סוקולוב, בקי בן יגלי ומרדכי בן הלל הכהן. הוצאות „תושיה", „הספר" „יבנה" „והאור" חזרו והדפיסו את פייערברג, יעקב כהן, יעקב רבינוביץ, יעקב שטיינברג, נומברג. — נאספו גם ציוריו הנלבבים של א.ז. רבינוביץ, זה בעל הכשרון לא־הגדול אך היהודי הרגש, הישר, הקרוב, הפשוט; א.ז. רבינוביץ — בן פלך מוהליב, בן רוסיא הלבנה, מקום היהדות הממוזגה, בן ארצם של צדיקי חב"ד ושל עודרי ספרותנו החדשה כסמולנסקין ז"ל וראובן בריינין יחיה. — הוצאת „חברים" בווארשא התחילה לתת קונטרסים פופולריים ונאים להמון קוראינו. — וכשרונותיהם של שניאור, בירקוביץ, שופמן, גניסין והירשביין הולכים וטובים לעיננו, למרות הכל, למרות הכל... סוף דבר: לא דעכו עוד כל הניציצות, לא תמו!

ז כ א י.

יהודים מכל המעמדות, המפלגות והגונים,— מלבד אלה אשר, לאשרם, המטבע הוא שורש נשמתם וסתם בני אדם שמחים בחלקם ורציונליסטים. עיינו נא ב„המנורה" של הרצל, בהנאום „הציוניות ומתנגדיה" מאת נורדו, בקובץ שיריו של זלוציסטי, בהספור „וורטר היהודי מאת לודוויג יאקאבאווסקי ובהציור „היה אך חלום" מאת רודאלף שטראטץ ותבינו שמץ דבר מזה.

II

צרת רבים — חצי-נחמה.

...ומתיך חשכת הענן מטפסות ועולות חבילות, חבילות של זכרונות נוגים וקודרים. מערבה של ברלין, ליל חורף. יושב אני על כסא-של-אבא-זקנא החביב עלי, יושב בלי נדנוד ותנועה ואזני עשויות כאפרכסת לספורי בן אדוני הבית, בן בנם של מליונירים אדירים. אין איש זולתנו בחדר ועיני נטויות אל חזות פני המדבר אלי, אל כל התום השפוך עליה ואזני מקשיבות על דבר ענוים ויסורים, הקשים שבעתים מיסורי האינקוויזיציה, שסבל משחרות ילדותו וכל אשר הגיע אליו מחלאת ווזהמת חבריו בני-עמו, ממשמשתם וזעמם ולעגם של מכריו האשכנזים בבית הספר, בחוץ ובכל מקום אשר נפגשו ונפרדו, וכמה הרפתקאות מאותה אי-הנורמליות של יהודי-ואשכנזי כאחד, וע"ד קריעת הנפש לשתים עשרה נפשות, ואיך הופיע רעיון-הרצל כמלאך מושיע ואיך— כ„שושנת החוחים" בבדותא של גרים—נפדה פתאם על ידו מחיי תפתה: „מוטב לי", היא קורא מעמק הלב, להיות מנקה-חוצות בירושלים של נו מלהיות מיניסטר בפרוסיא. ונדמה לי אז, כי אני ח י את „הלילות הפלורנציים" של הייניך היינה... ונדמתה לי אז ה„צרה היהודית" בצורת עכביש ארוכה ואיומה האורגת את קוריה מאהל דל עד מבצר רוזנים; ונדמה לי אז כי כל אלה אדירי-המערב אשר „סביבם נשערה מאד", הם בני מלכים שנהפכו ביום סגריר אחד ע"פי מארת מכשפה ארורה לכלבים מהלכי-אימים... ואני מבין אז כי שם בעלת-אוב זו גלוי לכל: גלות... ואני מבין אז, איך חתנו של בלייכרעדער התחבר לאויגוסט בעבעל'... בלבלב חרוץ זה, מכיון שהצליח לשבור מסגרות הברזל קבל בראשונה צורת „סתם אדם" מבלי המנות עוד לאיזה שבט, והשיחה סובבת ע"ד שארו של המדבר, זה הפרופיסור אשר שם חכמתו הולך מסוף העולם ועד סופו ואשר ענה למשרתו של ווילהלם השני: „הוד מלכות, אני הנני המנהל של בית החולים ה י ה ו ד י!" וימררוהו ורובו וישטמוהו בעלי חצים. ושוב אנו נזכרים את חברו לצרה אשר בשבתו „אל עקרבים" באוניברסיטא באשכנז בנה לו בדמיונו אוניברסיטא בירושלים ורק בין השיטין פלטה קולמסו: „ומלבד זאת הנני נרדף ונענה..." ואותו האדריכל המצוין, אשר ימים ושנים חפש עבודה וחפש, וכשמצא הרי היתה—השמחה במעונו, אבל מניה וביה שאל הטלגרף שאלה פשוטה ותמה: אם אמת היא השמועה (Ob das Gerucht wahr sei) כי הנהו יהודי? ונגוזה השמחה, חלפה, הלכה לה...

ואני עוזב את ברלין ואת טרקליני מערבה ורוצה אני לשכוח את הכל, את הכל, לחיות איזה פרק את חיי אני, מעבר להיחסים שביני לבין עמי, ואני הולך אל כפר עץ-טוב ועובד שם עבודת שדה וגן. אני הנני היהודי היחידי בכפר ואולי גם בסביבה. ולכתחילה אינם מרגישים בשלשלת היוחסין שלי וזרעו של אברהם אבינו עובד ושותה ביחד עם בני-בניהם של תושבי מדינת בראנדענבורג, זו קופסת החול של מלכות אשכנז העתיקה ושקראתי לה בעתון אשכנזי Eine sproede Schoene, שאינה מגלה את יפיה אלא למהדרין מן המהדרין. ופה מתחיל באמת פרק חדש, אבל שונה קצת מכפי שעלה במחשבה.

ואותו הפרק במה שיבוא.

ר' ב נ י מ י ן.

כי לפניך תרגום מדויק מאת פ. יקובזון, איזה פרק מן „ניעלס ליענע" או מן שאר ספוריו המעטים, שאיבזן היה קורא לפני המקורבים שלו — ושכמדומים היינו שאי אפשר כלל להעתיקם להעבריה. ובכל זאת — והמספר דנן לא קרא את יקובזון; אינו נמצא, למצער, תחת השפעתו. הרי, למשל, הצבעים והפרחים, אלה שני יסודות עקריים בסממני-הציור של הספרן־הציירן הדיני. פה שרש אחד לשתי נפשות נאצלות ותו לא. ואלמלי הייתי פויל הייזע, הייתי קורא את קריאתו על ג. פרענססען: Habemus poetam.

האשכול, מאסף ספרותי ומדעי נערך ויו"ל ע"י דר' ע. גינציג. כרך חמישי. קראקא תרס"ה.

הציור הספרותי „אשר גנצברג" מאת הדר' ש. ברנפלד נכתב לפני חמש שנים. איזו מרוצת הזמן! יש שדומים אנו להקשיב שיחות מני קדם... אבל לאידך גיסא, הרי נכתב הציור הזה לפני מחלת-המחאות של כל נער־בער כנגד „האדון א. גנזברג"; ועוד בטרם שאסף מר תלם רוח בחפניו וקרא לזה ספר. ברנפלד היה יכול עוד לכתוב על אחד־העם באיזי דחילו־רחימו ולבלי הרגיש עקיצות המוניות ביותר. כדאי לקרא את הדברים החשובים שמחוסרים אמנם סדר והרצאה נאה, מ־אשם עד סיפם גם בשביל ענינים צדדיים שבאו בם. הערתו ההולמת של ב. על הסבה המברחת של כתיבת המאמר „עבדות בתוך חירות" מוסרת לנו גם את הפתרון, מדוע זה חרד כה אחד־העם חרדה גדולה, כאשר תרגמו „אלט-נייולאנד" לעברית ורוסית. — לשוא פחד פחד.

ב„נחום סוקולוב וערכו הספרותי" מבאר זלמן עפשטיין, מי שאינו עתונאי כל עיקר, בראשונה בבהירות מפליאה ומלבבת את חזון הזשור־נליזם וסבותיו. „הכח הרוחני המתגלה בזה... יראה, יבריק, אם אפשר לומר כן, להאדם את החיים כלם, כמו שישנם, יפרידם, יסבירם, יאירם". מובן, כי בני אותו העם, שבנוגע להיסטוריה-כשהיא-לעצמה היה מרגלא בפומיה: „מאי דהוי — הוי" ושהשאלה „מה קא משמע לן?" לא משה מתוך פיו — כי אלה נסו בתחלה לבטל, לשום לאל את הסופר של הבחנת החיים. „אך כטבע כל חי אמתי ומקורי לא נסג אחור ויגבר על כל המעצורים — והגיע למטרתו... „הוא (סוקולוב) בוחר לו להיות נע ונד, לשוט במרחב המחשבה האנושית הכללית ולהסתכל בה, בתור עד ראיה, בתור צופה ומביט, בכל אשר תתפתל ותתפרד להמון גונים, קוים צבעים, חזיונות..." בקצרה: כפתגמו העניו והגאה של ראנקע: „ברצוני רק לספר, איך קרו המקרים". כלומ־, אצל ההיסטורי התחקית על שרשי העבר ואצל העתונאי הסתכלות אובייקטיווית בהוה.

ביבליוגרף.

מא. עד מ.

א. ומ. — הרי אין זה, אַחי ורעי, אלא ראשי־תיבות: ארנובסק ומיוואלנא; ומא. עד מ. — היינו: מארנובסק עד מיוואלנא.

ואחרי שגליתי לכם, רעי וידידי, פירושן וצירופן של האותיות, הבה ואוסיף, שא. ומ. אלו — שתיהן ערי־פלך הנה ברוסיא הגדולה; אלא שהראשונה שתולה מחוץ לתחום והישיבה ליהודים אסורה בה, והשניה עיר ליטאית היא לכל חקיה ובצותיה, ואוכלסי ישראל מרובים בה.

אנכי, האי דבדידיה הוה עובדא, הנני, כידוע לכם, יליד מ. הליטאית, זאת אומרת, שלידתי היתה לא בקדושת מסקוה ולא בטהרת טמבוב ומימי ילדותי ואילך ראיתי רק... ברם, מה שראיתי מימי ילדותי ואילך — אין זה נוגע אל הענין עכשיו.

מה ש נ ו ג ע אל הענין — זהו: מפני איזו קלקולים מצדי, מפני הקדחת־תבשילי בסחאַדקות, כלומר, אכפות אסורות, ומפני הסכסוכים הקטנים והגדולים שהתחילו מבצבצים ועולים ביני ובין הפוליציה המיוואלנית מיום שעמדתי על דעתי, רצוני לאמר, מיום שנמלאו לי י"ד שנה וזרם של אניטציה נשפך עלי מפי חברי הגדולים ממני, לא בשנים, כמובן, אלא בחכמת „הנילינלשצינה" (מגלות־סתרים) — — — ואולם שמעו נא: אם פריוודותי הארוכות הנן לא לרצון לכם — לא אוסיף. אני אמרתי רק, בשביל סדר למשנה, להזכירכם את הידוע לכם מאז, שביחס אל מין יהודי כמוני, הונהגה מטעמים ש ו נ י ם, שאין פה המקום לפורטם, חומרא יתירה, עד שלא די שהישיבה בערים רוסיות פנימיות כיאראסלוול או כארנובסק, אלא שגם היציאה מעיר מולדתי היהודית הטמאה־למחצה — נאַסרה עלי, נו, ממש, גזירת שלמה המלך על שמעי בן גרא: שב, חביבי, במיוואלנא ולא תצא אנה ואנה... והיה, חס ושלום, ביום צאתך ועברת את נחל־בלאָטע, ידע תדע... ע ע... כמו שאומר התושב הארנובסקי:

"פעניאַי נאַ סעביאַ", כלומר, התרעם אז על עצמך, אהובי ידידי! בכלל, חדוש גדול לא היה בדבר הזה, וגם אבי מורי, שנעשה אחראי בעדי, ענה ואמר להשר, אם כי לא בעברית תנכי"ת, אלא ברוסית נלעגה, אבל ממש באותו הסגנון: טוב הדבר, ־דאָברי פּאַני, כאשר דבר אדוני הפריסטאוו, כן יעשה עבדך בני: ואשב במיוואלנא ימים רבים. ואולם מקץ שלש או ארבע שנים... עברי אמנם לא ברחו לא לגת ולא לקובנה... הדברים נתגלגלו פה קצת באופן אחר... כאן, כידוע לך, היה מעשה־אתונות: כשל כח הסבל — והייתי בעצה אחת בנוגע לאתון־העיר שלנו. האתון אמנם נשארה בחיים, וגם אני בשעת מעשה לא נתפשתי בכף, ואולם, עפ"י צרופי דברים וכיוצא בזה, נפל החשד גם עלי... וברחתי... ונתפשתי דוקא באותה עיר המסגדים וצהלת הפעמונים — בא., דהיינו: ארנובסק. והונהגתי משם, מארנובסק, באופן דמונסטראטיבי, דרך סרידינוב, פוגרומושוק וצרתנקה, עד מיוואלנא, ושם... אך עוד הפעם: מה שאירע לי שם ומשם ואילך אין זה מעניני עכשיו. עכשיו אני רוצה רק למסור לכם, רעי וידידי, קצת משיורי זכרונותי ורשמי בעת ההיא, בעת ההולכה, ועל כל המסתעף מזה, לפני שנתים, בערך, היה הדבר, אחי.

I.

אינכם אוהבים פריודות ארוכות, ולפיכך, וגם מפני עוד טעמים אחדים, וביחוד, מפני דבר אחד, שעודנו בנמצא, לא אאריך אפילו במקום שראוי — אך בקצרה — ואת אגיד לכם: רוח גבורה ופסיכולוגיה של גבורים (וכפי שאתם יכולים ללמוד גם ממעשי בעת ההיא) הייתי מלא אז.

החיים לא נחשבו למאומה בפי. לחיים יש ערך — נאמתי — רק כשהם חפשים, קלים ומלאים אושר. ואולם חיים של שעבוד, של הכנעה, של שפלות — יקר המותה!

— הנה מצבי עתה — דברתי באותו הבוקר אל החבר אשר במעונו מצאתי מחסה ומסתור. אגב אורחא: אותו חבר היה גם הוא, כמובן, „תחת השגחת הפוליציה"; ואולם עיר רוסית פנימית אינה עיר יהודית העומדת על הגבול: שם, באלה ערי סרטוב וסרידינוב, האנשים אנשים נאמנים, הפרנסה מצויה ביותר, הבריות אינם מבולבלים כל כך והאזרחים דואגים לעצמם ולמנוחתם. היוצא מזה, שלפליטים פוליטיים קשה שם במאד מאד למצוא מחבא ומפלט. ולכן לא יקשה לכם אפוא מה שאני, מסכן מסוכן, בחרתי למשכני מעונו של אדם „שמשגיחין עליו": הברירה לא היתה בידי.

ובכן — הנה מצבי עתה — דרשתי באותו הבוקר — עשיתי מעשה שאמנם לא עלה יפה, אך שלהתחרט עליו, הרי איני יכול. הצדקה היתה אתי. אם, כדומה למשל, יתפשו בי — הלא צריך להיות מוכן לזה בכל עת ובכל שעה — מצב מלחמה: תליה... ככה הוא הדבר.

גמאתי את התה (בשעת שתית־תה היתה השיחה ההיא) ותחבתי לתוך פי חתיכת לחם ובלבי חשבתי: לא, לא יתפשו... מיתה? לא... עבודת־פרך עולמית... ואולם—לא...

ואומר בקול: אבל משוה אני בנפשי, בורים (שם חברי ההוא היה בורים), אילו הייתי נדון למאסר עולם, הייתי בוחר יותר במות. בזה איני מסופק אף לרגע. לדעתי יש ערך לחיים רק וכו' וכו'.

ובעוד רגעים אחדים, אחרי האשמה מכריעה ומוחלטת בנוגע לאותן „הנפשות הפעוטות, שבהיותן בכף יהפך לבן בקרבן, ויד המשפט עושה בהן כל אשר היא רוצה", הוספתי:

— יתר על כן, בורים. אני יודע את עצמי היטב. ברור לי, כי אני לא הייתי מחכה גם ליום המשפט. נוטלים את החיים וזורים אותם הלאה — וסוף. הכל, הכל — אך לא חיי בוז ועבדות עולמית!

— וכלום מדמה אתה שכל־כך נקל הדבר? — נשאלתי.

— לאדם חפשי? — נפגעתי בכבודי — לזה המתיחס אל החיים בהכרה ברורה? פשיטא! לוקחים זכוכית מן החלון או מן המנורה ומעבירים על הגרון...׳ משיגים חבל... באופן הייתר רע, אין מקבלים אוכל, והצום פורה. לדעתי, נבזה הוא האדם המשועבד אל החיים.

אז נשמעה דפיקה פתאמית בדלת שבחוץ. כהרף עין הבליגה הכרתי על התעוררות אינסטינקטיבית בת־רגע — לרדת אל תחת המטה, ורק הסרתי את הגליון הישן של „רוסיא הריבולוציונית", שהיה מונח על השלחן. בורים הלך לפתח, ובעוד רגע נשמע, שהוא מתוכח קשה את איש אחד. קולו של האלמוני — קול איש רוסי בא בשנים, השואל על איזה אשה: אומרים, שאיזה אשה יושבת בהסתר במעון הזה, מסתתרת, כלומר.

קמתי ממקומי ונצבתי בקרן זוית מעבר לדלת הפונה אל החדר השני.

— איזה אשה! — שומע אני את קולו העצור וההברה המדויקת של חברי המסתיר — אין כל אשה בכאן...

— אין? — חוזר ונעור קולו של האלמוני, אשר מוחי כבר צייר לי את דמות תבניתו, ורק לבי המרוסק מאן עדיין להאמין בזה — אכנס נא הביתה...

— לשם מה? אין איש אצלי...

— הא? אכנס נא...

„ובכן נתפשתי..." — נעשה הדבר תמוה בעיני; מלאתי חלחלה ולא אביתי כלל לעזוב את קרן־הזוית שבה נסתרתי.

הדלת נפתחה.

— הא? ומי הוא האיש הזה? מי? מאין ולאן? ואתה אמרת, שאין איש, האַ־הא... מאין ולאן?

השוטר היה כבן ארבעים, בעל פנים נפחדים, קהים ותמימים וזקן שחור־כהה ומרובע. על חזהו התנוסס איזה עגיל של מתכת עם פתילים אדומים.

— הגבר הלז? — קרא חברי — עובר אורח הוא... היום הוא נוסע מזה...

— לא, לא, — טען הנכנס — לא אוכל, לא אוכל... בבקשה, לכו אתי שניכם אל האוטשאַסטאָק. . בבקשה, לא ארפה מכם...

בכיסי היו חמשה, עשרה, חמשה עשר עד עשרים ושמונה רובלים, אך — ללא הועיל. נאמן היה השוטר לחובותיו, וגדולה היתה אמונתו בטוב לבו של „יעהאָ בלאהאראָדיע". כבוד אצילותו — למד אותנו השוטר באותו מעמד, הוא בעל מזג טוב. באזניו אפשר לספר את כל אשר אני מספר לו, לשוטר, בהתנצלותי: אם חולה בבית... נוסע אני לאחות בחרקוב, וגו'... „ליעהא בלאהאראדיע" אפשר לספר הכל... הוא איש טוב... אפשר גם לחננו: מי יודע, יוכל היות שיחוס עלי ויעזבני לנפשי. הרשות בידו היא. ואולם הוא, הדרגא הנמוכה, לא יוכל לעשות זאת, אין לאל ידו לשחררני, אין לו יפוי־הכח, אין לו „הפאלנא־פראווא, זנאַטשיט". היא, השוטר המדבר אלינו, עומד על משמרתו זה כעשרים שנה. רואים אנו את הצלב שעל חזהו? לא, הוא אינו יכול. אני צריך ללכת תיכף ומיד עמו. אין מה להרבות בדברים. ואל אומר גם להשתמט חלילה, להשיב פניו או „לסרב כלומר". שני שוטרים עומדים בחוץ וגם החליל בפיו. כיצד?! איש בלתי נודע... יהודי ובעיר רוסית... מאין ולאן?

II.

בדרך, כשהלכתי אל בית הפוליציה, והשוטר האדיב והאדיש מאחרי, הסתמנה מתוך ההמיה המבלבלת שבתוכי אבן קטנה וכבדה ועליה נחרת: נו... יראה יתירה אין בי... הגיעה השעה לקיים את המשפט אשר חרצתי עלי...

בכתב מחוק נוספה על הדברים הללו גם אותה המלה משיחותי

באותו הבוקר: ל מ ו ת. ואולם לעת עתה מצאתי, שבכל אופן, במשאי ומתני הקרוב עם הציידים, כדאי יהיה לדחות את גלוי שמי האמתי, כי, מי יודע, אולי בינתים יארע איזה דבר...

בחדר הכניסה של „המחלקה השלישית" היה הכל על הסדר. במספר המסוים של שוטרים ונטורי־קרתא לא היה כל חסר. ישבו והתהלכו, פהקו וקראו „בידיעות ממסקבה" ו„בידיעות מהגוברניה" וחזרו ופהקו. הפנים היו מלאים, חלקים, מגלחים, ערמומים קצת ולא אכזרים ביותר — פנים רגילים של אכרים רוסים, ששהו בחיי בטלה וזמה עירונית שנים אחדות. על הכתלים היו פסלי האלהים, המלך וחרבות קהות נתונות בתערות... חה־חה... יודעים אתם, מה אני צוחק? צוחק אני על האופן המקובל לספר: לכם, יקירי, צעירים מבני ישראל, אני מתאמץ לתאר את תורת בית הפוליציה... האין זה צחוק? לא, יודעים אתם, את בית הפוליציה הלא הסכנו מנעורינו: כמה נסחבנו, כמה הוכינו שם.. וודאי הוא שאין הרגש שלנו בשעה שאנו עוברים על אותו המפתן הנרפש והמדכדך דומה לרגש זה של אבותינו, למשל, בשעה שהיו הם נבהלים לבוא אל הפוליציה... חלוק יש, חלוק גדול; הבא שאני... ואולם, באמת, אין דומה גם לרגשנו אנו, לרגשנו המיוחד בזה. הנה מובא אתה אל האויבים, שהרשות בידם לעשות בך כרצונם, ואין דורש ואין מבקש, והם פראים ואבטומטים, ואתה אדם החס על כבודך, ואתה חרד ולבך רועד... ואתה קורא תגר על עצמך על חרדה זו גופא ורעדה זו גופא... ולא עוד אלא שהם שוטרים גוים ואתה אסיר יהודי... ופניהם רוחצים בשבע־רצון ושפמיהם הצהובים מתנודדים: הנה הביאו אלינו איש יהודי... מ ב ר ד י ט ש ו ב?! (ואיך ובאיזה קול הם מבטאים את שם העיר הזאת!) נו־או... חזיר... אי־אי... טריף... סלוושיט בודו, סטרעליאט נע בודו... נו־או... אי... והנגון המגונה של החקוי הנאלח דוקר במדקרות חרב — והדבור אין בפיך... ומסביב סביב שדרות של ממתינים, מבקשים, מצפים... חשיבות נוראה ויראת הכבוד... ש־שא. והממשלה בידם היא, בידם, החשובים, השליטים, העולבים... הו־הו, כמה אחרק שני מדי אזכרה!..

השעה היתה מוקדמה — והשר לא בא עדיין. ישבתי על הספסל — ובפי היה חורב. ההמתנה הרבה רפתה מרגע לרגע את עצבי ומדותי הטובות בגדו בי. לבי הסס... הסס... ובדמיוני התחוללו פגרי־ציורים: אני מתגנב ובורח... רודפים אחרי... בחוץ שני שוטרים... מדביקים אותי, ומצבי נעשה עוד יותר רע, אף על פי שגם עכשיו הרי לא אעזב לנפשי... הרי אי אפשר שישחררוני בעלמא... אי אפשר?... ומה אפסיד... הנה זה לועס רקיק... נפלא הדבר... איככה הוא לועס רקיק כמו ביום אתמול,

בעת שלא באתני עוד הצרה הגדולה הזו ?.. הוא מביט בי בחשד... מדוע אני עוצר בשעולי ?

יום טבת היה, הערב יבוא בו בארבע שעות, ו„כבוד אצילותו" בא קרוב לחמש. ואצפה לו כל העת, מבקר עד ערב. מובן מאיליו ששומרי נפשי מצדם לא הניחוני להשתעמם לגמרי. אדרבה, איש איש מהם חשב לחובתו המיוחדה לחקרני ולדרשני כל היום על שמי ושם אבותי וכנוי משפחתי ועיר מולדתי ומלאכת ידי ואם נשוי אני או פנוי ואם כבר פטרתי את חובת הצבא או לא ובאיזה אופן, הוי, באיזה אופן, אני מרשה לעצמי לנסע מעירי בלי פספורט ? ולו תפל אמי למשכב אלף פעמים — כלום איני יודע את החקים ? כלום איני יודע שכל העובר על חק ענש יענש ? כלום איני יודע שליהודים, ביחוד, סטראָגאָ וואספרעשצאַיעטסאַ ? כלום איני יודע, לאחרונה, שעכשיו היא עת־המבוכה ? עח־מה !..

ושוטרים יצאו ושוטרים נכנסו. שוטרים ושוטרים. פתותי שלג על אצטלאותיהם השחורות, ושוב סופקי־כף ורוקעי־רגל לההם את עצמם. אד קר — ושוב אקדחים וחרבות, נירות ו„פרידפיסניות", צלצול הפעמון אל התיליפון ובגדי שרד עם כפתורים. צוויים ופקודות, גערות וקנסות, בקשות ודחיות, דאגות ומענות של הכנעה — ו„יעהאָ בלאַהאָראָדיע" בעצמו לא בא עדיין.

היה שם גם פקח אחד שנגש אלי ונטל ממני את כובעי ותלהו בעמק החדר, בכדי שעי"ז תוטל ממני גם היכלת להפטר מכאן ולילך לי לרצוני. ואני, כשם שנתיאשתי מניסה עוד קודם לכן, כן לא חדלתי מהרהר עליה גם אחר זה... עד שבא, לבסוף, מבוסם ומבושם, אותו בעל האפוליטים הצחורים־הכספיים עם שלשת הכבבים המרמזים ומצווים : עמוד לפנינו, בן אדם, עוד הפעם : מהיכן אתה ולאן פניך מועדות ?

...עודנו מדברים והנה טראַסק־טראַסק־טראַסק. מה הוא הדבר ? עגלון שכור מובא בידי שוטר. טענות בפי זה וטענות בפי זה. שוט ביד העגלון וצעקות בפיו : „אין הארץ בלי משפט ; הוא יראה, הוא יוכיח ; האמת אתו והצדק אתו"... ודם שותת משניו... אבינו שבשמים !.. „הוא לא ירדם"... „יד לפה !" לא, הוא הרי אינו אומר דבר, אבל הוא לא ידם... ועוד הפעם : „מאָלטשאַט !"... ושנית טראַסק־טראַסק... ושוב : „באַטיוש־קי !"... פקודה מפי המשגיח על הסביבה, דם שוטף — והעגלון נתן על המהפכת אשר מסביב לפתח השער. וכשהובאתי גם אני לאחר שעה קלה אל אותה המאורה הקרה, כמו שקורין האחרים לאותו מקום, קדם

הוא, אותו העגלון, את פני אצל המפתן. „מה אתה מחולל שערורות, הא!" הוכיחהו השוטר־השומר על פניו, אך הוא לא שם לב לגערה ולא חדל להלום בדלת הסגורה בשני אגרופיו המושחרים.

ואני באותם הרגעים הראשונים... מובן מאליו, רעי וידידי, שאיני ציר לתאר לפניכם בבהירות את פני באותה שעה וכל מה „שהפיקו", ביחוד שאין איש מתאר מעולם את פני עצמו כהויתם, ורק זאת אוכל להגיד: האויר החדש, אויר המהפכת עם חשכת־הנשף שבתוכו לא שנה כלום מאותה המית התולעה אשר מצצה את לבי מקודם — זו ההמיה אשר בלב כל חיה נוּגָה בצרה — ורק אותם שני הרעיונים המחוללים בי, שהיו במובן ידוע, סותרים זה את זה, התחילו שולחים ביתר תכיפות את מחטיהם אל הבשר. מחט אחד אמר: לסיים... ובא משנהו ודקר: ה ר י ז ו ה י ר ק ה ה ת ח ל ה ש ל ז ה ה נ מ ש ך ל ב ל י ק ץ. הכל היה עדיין לפנים... והאופל הציץ מכלי־המים הנרקב, שפניו העלו ירוק, מן הכירה הקרה והמאובקה שתפסה בפנה את כל החלל שמן הקרקע עד הספון ומשיניו של איש־חברתי החרוקות. כי איש חברתי העגלון לא פסק לחרק שיניו כשוכן יער רָעֵב וללוות את הלמות אגרופיו בעץ הדֶלת בנוספות ושברים של תאניות ואניות. אני האזנתי מכונתית לקובלונותיו ולקול בכיו, ידעתי בעל פה את כל מענות־תדעומותיו, אך פרטי דבריו לא הבנתי, כי עסוק הייתי בעצמי ובמצבי ולא ידעתי להבדיל בין תחומי הכאב שבי ולדעת מַנָּגַע מי נָגַע לו. מצדי מלמלתי באזניו גמגומי־תנחומין וכמדומני שיעצתיו לישן, וגם בעצמי עליתי על האצטבא. נכנס שוב השומר־השוטר, גורדובוי בעל פנים נוחים במונדיר בלתי מרוכס, בלי כובע ובלי חרב, והדליק את העשישית הזעירה והעשנה שהיתה תקועה בקיר וממעל לה גזרת עץ קטנה ושחורה משחור עם מכסה של אבק רב וטשטוש של שיורי צבעים — האיקונין. הוכר־לאור לא שנה אף הוא את הרוח החנוק שמסביב, ואפילו גדודי הפשפשים, אזרחי המהפכת, לא חרדו מפניו. השומר שאלני אם איני רוצה לאכול, כי אז יקח מן הכסף השמור אתו מן שעת־הבדיקה שלפני ההסגר ויביא לי איזה דבר, אך אני, הריווליציונר, לא עניתיו. הוא הוציא דבר גדוף מפיו והלך לו, ואני חשבתי על ההצעה הכי־טובה לבלי לאכול ולבלי לשתות מעתה שום דבר — ודי. הפשפשים כסוני, ואקום ואנערם ואשכב שנית, וכעבור שעה ישנתי.

בהקיצי — עוד עשנה העשישית, אך העגלון כבר לא היה יותר. יחידי הייתי. כמה השעה — השנית, השלישית אחרי חצות הלילה? קפצתי מעל משכבי נשוך־פרעוש, והתחלתי מסובב בחדר בלי כל מטרה. בדלי היו כבר מים חיים (השומר הטוב טרח בשבילי), אך הם העירו בי

געל נפש. בחלון נראו צללי שלג נמס לאור רועד מאיזה מעון. נשאתי עיני אל הכתלים אולי אמצא גם בהם איזה דבר, אך הם היו דוממים, עפרורים וחרותים כתבת־קעקע: פה היה ביום פלוני, שנה פלונית יירמיי מאראסנ... ה„קה" מתקצר והולך... סטוי־פאן ד־ני־סוב... מיכאילה... מה? קול דברים מעבר לכותל. מצאתי כעין סדק והתחלתי להביט בו. שם השומר־השוטר עם מרעיו יושבים, שותים ומשוחחים. הכל, כנראה, נוהג כמו שצריך להיות. אני — לאו דוקא. מה? מה הם משמיעים? עשר וחצי? השעה העשירית? אָי, מה אעשה כל הלילה? מה אעשה כל הלילה? שנה אין לי, שנה אין לי, בעבור עוד ארבע שעות, ועד הבקר— עד השעה השביעית — נשאר עוד לא פחות מזה, הלכתי והטיתי את הדלי אל מול פני ושפכתי ממנו הרבה לתוך פי ומעבר לפי. העברתי בידי על בגדי הלח והרהרתי: מים — מותר. הם, המים שבפי, היו לא חמים, אך מרים, נבאשים, מאררים. „עובדה היא — אמרתי אל נפשי— זה נוי וזה מקומי". — התגרדתי ואשכב. (עוד יבוא)

י.ח. ברנר.

...אמרים...

נשמת פייטן אמתי כי תולד אצלם, אצל אומות העולם, היא תופסת את מקומה הראוי לה רק אחרי מלחמה ארוכה קודמת מצד עובדי־הפרנס המושבעים והמקובלים; תחת זה אחרי נצחונה המוכרח — חיה היא ימים רבים בפי הדורות הבאים והעתידים לבוא. — הפייטן העברי היותר גדול שבדורנו לא פגש מלחמה על דרכו: איש לא עמד לפניו על הדוכן, איש לא ראה בו מתחרה, יורש־מקומו; לא מלחמה ולא נצחון; הכרה קלושה בחייו מצד חצי־מנין... והדורות הבאים — אחרי אשר תשוב נפשו המרה אל האלהים?

*

המהלכים והפייטנים הגדולים מזמן לזמן שורפים את עגלי־הדור ופוסלים להם לוחות חדשים; הסופרים והדרשנים השונים עומדים מאחריהם ופוסלים את הלוח הישן בשם: „תקופת המעבר!" והבריות? הבריות לועסים תמיד ובתאוה צפיחיות־ברבש ושותים תמיד ובהנאה מי־מרדמנה וחוזרים תמיד ובעקשנות על „הכל כדאתמול".

„תקופת המעבר, תקופת המעבר" — והכל על מקומו עומד בשלום! איש אינו עובר...

ב.

נתקבלו בבית המערכת:*)

הוצאת „התקוה": ג. הספר שאינו מניח לישון, מאת מ. גורקי; ד. הנביא, מאת י. י. פרידמן, תרגום ליאן שפילקע. לונדון, תרס"ה.

י. גרדיצקי: היהדות והנוצרות (הערות ורשימות) לונדון, תרס"ה.

י. ח. ברנר: מכתב ארוך שלח לי... לונדון, תרס"ו.

הטהורים חיים חיי־טיבים, אך חליפתם הלא בוא תבוא; הקדושים נותנים נפשם למסיתים. — המות מפסיק הכל, מסיים הכל ומכסה על הכל; ואולם החי שבטהורים ובקדושים, כל זמן שהנשמה בקרבו, ניתן אל „לבו שהחיים והמות שלו יתנו תכן להמשכת־החיים שאחריו..."

ב.

---

*) כל הספרים הנזכרים כאן ובחלק הביבליוגרפי אפשר להשיג ע"י האדמיניסטרציה שלנו.

הוצאת „נסיונות“.

מראשית יאנואר נתחיל להדפיס
ספורים נבחרים מכתבי מבחר הסופרים האירופים
במחברות זולות רצופות.

בילקוטה של הוצאתנו נמצאות כבר סריות שלמות של תרגומים

יפים ומשוכללים

ממבחר יצירותיהם של צֶ'יחוב, סטרינדברג, מוֹפַּסַן,
דוסטוֹיֶבסקי, טֶטְמַיֶאר, פְשֶיבִישֶבסקי, אִיבְּסֶן,
שניצלר, מטרלינק, אנדריוב ועוד.

בעתיד הקרוב, כש„נסיונות“ אלו יראו כי יש להוצאה כזאת מקום אצלנו, נדפיס גם את הספורים המקורים היפים מסופרים שונים שישנם בילקוטנו ומפרק לפרק גם תרגומים רוסים מובחרים מכתבי מיטב סופרינו.

מוכנה לדפוס הסריה **הראשונה** (הציחובית).

1) א. ציחוב: א) טַלַנְט; ב) אשה מספרת. (יצאו ביאנואר)
2) „ „ : א) חליל; ב) אושר.
3) „ „ : א) בצה; ב) אשת הרוקח.
4) „ „ : א) הבית והעליה; ב) בעגלה.
5) „ „ : א) פחד; ב) יגון.
6) „ „ : א) למך; ב) אדם ונרתיקו.
7—9) „ „ : א) ספור משומם.
10) „ „ : א) הנזיר השחור.

אלה שישלחו לנו **רובל אחד** מראש (ובערך הזה גם בכסף חוץ) עד **1 פברואר** יקבלו **עשרים וחמשה גומרים** כל אחד ואחד בזמנו.

האדריסה:

Агентура Издат. „НИСІОНОТЪ“
м. ПОЧЕПЪ, Черниговъ. губ.
Я. И. КАМСКОМУ או С. Л. БЫХОВСКОМУ.

עפ"י האדריסה הזאת אפשר לחתום גם על „המעורר“.
באנגליה אפשר לחתום על קונטרסי „נסיונות“ עפ"י האדמיניסטרציה של „המעורר“:

נצנים.

קו א׳.— מוכח הדבר, כי לחיי בני אדם יש רק אז ערך, קדושה שיא ותועפות, כשיודעים לפעמים לבחר באויב היותר גדול של החיים: במות, זאת אומרת, אין החיים נקראים חיים אלא במי שממית את עצמו עליהם.

קו ב׳.— בשעה שהרים אברהם את קרדומו על פסלי אביו גדלה הקטגוריא בפמליא של נמרוד והיו צווחים ככרוכיא: קץ האמונה! קץ האמונה! מיד שחק אברהם אבינו שחוק של שמחה, נפנה והראה להם על „אחד הוא אלהינו בשמים ובארץ" וכך אמר להם: שוטים שבעולם! וי לבון מחשבי קצין! אתם אומרים קץ האמונה בא, תייכם, אחרית האמונה שלכם היא ראשית האמונה שלי ושל זרעי. זה הוא דאמרינן: ניצוצי מינות — נצני אמונות.

I

...לגבי אנשים המקפחים את חייהם לשם איזה דבר רוחני, אין אותו רוחני דבר שמחוץ להם ולחייהם, איזה קנין מפשט ונאצל, מין בריה בפני עצמה, אלא הוא חל עיקרי חשוב מן עצם חייהם, ניטל מהם אותו הרוחני, מיד נפגם צורתם ונפחת או ג נפסל ערכם, כבה אור העינים, שוב אין חפץ במו.—

ועוד דבר: לגבי האנשים האלה אין חייהם כלל וכלל חיים של „טומאה, ווהמא לכלוך וכעור". ואדרבה, דוקא בשביל שהם מעריכים את החיים ערך גבוה מעל גבוה לפיכך הם מרגישים וחשים בכל עומק הנפש את פגימתם, ולהוציא מלב המינים וממעט הדמות: אפילו אותם שמקריבים את נפשם „קרבן על מזבח האמונה" מוצאים, לרוב, בחיי העולם הזה,— כשאין מפריעים אותם מן החוץ לעבוד את אלהים וללכת בדרכיו,— „עונג, טהרה, יופי ונשגב" (מה שאין כן בעלמא דאתי שנדמתה שם נשמת האדם ל„שרפים וחיות ואופני הקודש", שאין להם מקום להתגדר בו, להרגיז יצר-טוב על יצר-רע, בחינת „התקן עצמך בפרוזדור" ואין לפניהם הליכה (פרוגרס בלע"ז) אלא עמידה... ובשביל זה: „יפה שעה אחת בתשובה ומעשים טובים בעולם הזה מכל חיי העולם הבא").

ותו: האנשים הבריאים האלה, שיש להם בעולמם יותר מהרוחני של „הצדק המוחלט" בלבד, אינם עושים, חלילה, את מעשיהם היותר השובים והיותר מפליאים על פי שקלא וטריא חנונית או גם פילוסופית, כי אם על פי הרגשתם ותורת בית רבם, כלומר לבם. 1) „למה לנו חיים?" קורא כתתיהו, אבי החשמונאים, בשעה שמטמאים את מקדשו

---

1) קרא את המאמר „מחפשי הכשרים" מאת א. ציוני, ביחוד ע׳ 23 (ירחון הזמן, חוברת ד׳, תרס"ה).